Slavonija

Puna neispričanih priča

Ne ispunjavajte život danima, ispunite dane životom.

HRVATSKA

Puna života

DOMAGOJ BLAŽEVIĆ

MARIO ROMULIĆ & DRAŽEN STOJČIĆ

OTKRIJTE SVOJU PRIČU NA **hrvatska.hr**

Novi doživljaj

FOTO / SAŠA PJANIĆ

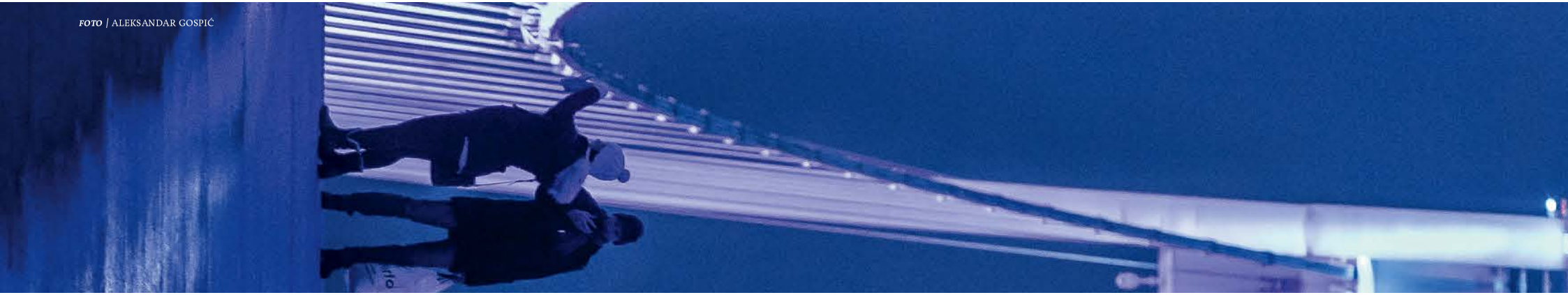

FOTO / ALEKSANDAR GOSPIĆ

FOTO / MAJA DANICA PEČANIĆ

FOTO / SAŠA PJANIĆ

FOTO | NINA ĐURĐEVIĆ

FOTO | IVO BIOČINA

8

Slavonija city break

22

Slavonija gourmet

24 Puna okusa
28 Za vinoljupce
35 Za pivoljupce

36

Istraži Slavoniju

38 UNESCO
40 Državna ergela lipicanaca
42 Puna dvoraca
46 Tajne starih gradova
49 Za znatiželjne

54

U prirodi

56 Puna iznenađenja
62 Puna kreAktivnosti

68

Na selu

70 Život na slavonski način
72 Sakralna baština

Slavonija – novi doživljaj Hrvatske

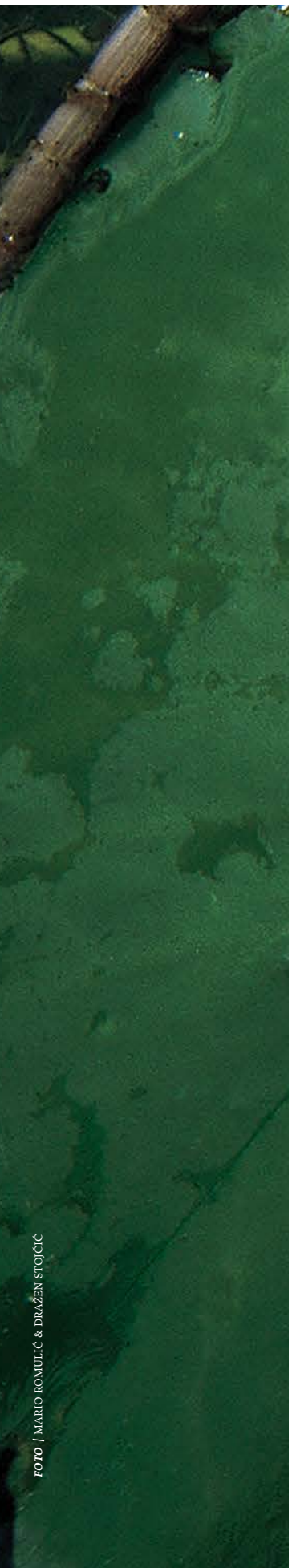

FOTO / MARIO ROMULIĆ & DRAŽEN STOJČIĆ

Slavonijom se putuje s osmijehom! Slavonci vas s osmijehom dočekuju i ispraćaju. Jednostavno su takvi – sjajni domaćini velika srca. Magična je njihova gostoljubivost. Tamo ćete se osjećati kao kod kuće. Svaki put u Slavoniju povratak je kući, prijateljima i obitelji.

Dvorci, muzeji, utvrde, iznimna sakralna baština, ambijentalna arhitektura, burna povijest u kojoj su se smjenjivali osvajači i običaji, bogata tradicijska baština... Putovanje postaje pravo otkriće. Obale uz rijeke najatraktivnije su slavonske promenade, kulturna baština intrigira, a bogata priroda inspirira.

Slavoniju su odavno otkrili lovci i ribolovci, vole je biciklisti, a u posljednje vrijeme sve je atraktivnija destinacija za kampiranje. Oni željni aktivnosti uživat će u šetnjama, planinarenju, slobodnom penjanju, paraglajdingu, jahanju, letenju, promatranju ptica... Prekrasne šume i parkovi prirode *Kopački rit* i *Papuk*, koji je ujedno UNESCO-ov geopark, savršena su mjesta za opuštanje i povezivanje s prirodom.

U Slavoniji će vas ponuditi najfinijim jelima pripremljenima s mnogo ljubavi i nigdje kao u ovom kraju nećete uživati u hrani. Željet ćete kušati sve. Kulenu, kulenovoj seki, čvarcima, kobasicama, fiš-paprikašu, čobancu, šaranu u rašljama, pogačama, zavodljivim slasticama, odličnom medu i mirisnim rakijama teško će odoljeti i najjači karakteri.

Vina su ovdje posebna priča! Mirisni traminci, vrhunske graševine, silvanci zeleni, najbolje hrvatske frankovke, neodoljiva voćna vina, atraktivne vinske ceste, najnagrađivanije vinarije i najstariji podrumi razlog su više da posjetite ovaj kraj.

Slavonija je sjajan izbor u sva četiri godišnja doba, a u ljetnim mjesecima idealno odredište za kombinaciju odmora na kontinentu i moru, jer u Hrvatskoj je nekako sve blizu i nadohvat ruke.

U Slavoniji je teško odrediti granice, ne znate gdje završavaju gradovi i počinju sela, tu se izmjenjuju šume, ravnica i rijeke. Na zapadu se stapa s Podravinom, na istoku s Baranjom i Srijemom. Sa strogoga geografskog stajališta, područje općine Pitomača pripada Podravini. Iako bi vam se isprve moglo učiniti da nema razlike, Podravci će vas odmah ispraviti i reći kako nisu Slavonci. Ako pažljivije osluhnete, čut ćete da govore kajkavskim narječjem i njeguju običaje svoje tradicijske regije.

S Baranjcima i Srijemcima ide malo teže. Govore za Slavonce tipičnim štokavskim narječjem. Običaji, način života, tradicija, eno-gastro ponuda razlikuju se tek u nijansama pa vam tu može pomoći samo geografija. "Guglanjem" ćete doznati da je Baranja regija omeđena Dravom i Dunavom. Posjetite li Osijek, tamo će vam reći kako je granica most na Dravi. Baranja će vas osvojiti mističnom ljepotom, močvarnim područjima, rukavcima, šumama, tradicijskim selima, baranjskim vinima, ali i multikulturalnošću koja se odražava na bogatstvo gastronomije.

Sa Srijemom ni geografija ne pomaže jer granica nije najpreciznije određena. U Vukovaru kažu kako je ona na ušću Vuke u Dunav, otprilike na polovici grada. Na asfaltu, na mjestu imaginarne granice, Vukovarci su s jedne strane napisali Slavonija, a s druge Srijem. Zabune nema, kada prijeđete most na Vuki ušli ste u Srijem koji će vas, osim bogatom trpezom i svjetski poznatim vinima, impresionirati nezaboravnim pejzažima Fruške gore čije se vinorodne padine spuštaju prema Dunavu.

Bez obzira na ovu kratku poduku iz geografije, tu ćete i vi zaboraviti granice! Slavonija opušta, oslobađa stresa i nudi novu dimenziju odmora. Vrijeme je da otkrijete njezinu ljepotu, vrijeme je za novi doživljaj Hrvatske. //

Puna

ljepote

FOTO | NINA ĐURĐEVIĆ

1

2

3

6

Virovitica – u Schubert crvenoj i plavoj

Most ljubavi, glazbeni most, most zrcala, gimnazijski most, most portal koji spaja moderni i stari dio grada – nigdje nećete naići na toliki broj originalnih mostova kao u virovitičkom Gradskom parku. Dizajnirali su ih studenti Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, a ovo neobično urbano iskustvo naglašava ljepotu parka u strogom centru grada. Njime dominira obnovljeni barokni Dvorac Pejačević s početka 19. stoljeća. Iako mu konkuriraju Prva hrvatska štedionica, stoljetna gimnazija, samostan i crkva sv. Roka koja se ističe po franjevačkom baroku, Virovitičani će bez dvojbe reći da je Dvorac Pejačević najljepša zgrada u gradu. Danas je u njemu Gradski muzej, koji je, uz Gradsku knjižnicu s korijenima još iz srednjeg vijeka, poznatu Glazbenu školu i Kazalište Virovitica, središte kulturnog života grada.

Za svakog ponešto – tako bi se u tri riječi mogla opisati Virovitica. ***Red kulture, red umjetnosti, red zabave i impresivna priroda,*** *a sve nadohvat ruke.*

4

Osim što su glumački i glazbeno nadareni, Virovitičani točno znaju kakva je to nijansa šubert plave i crvene. U tim su bojama aplicirani geometrijski likovi na pročeljima zgrada duž šetališta koje nosi ime po rođenoj Virovitičanki Editi Schubert, prvoj dami hrvatske avangarde.

5

1 ***Franjevački samostan i crkva sv. Roka, Virovitica*** / IGOR ŠELER | *2* ***Šetalište Edite Schubert, Virovitica*** | *3* ***Dvorac Pejačević, Virovitica*** / SAŠA PJANIĆ
4 ***Ferragosto Jam, Orabovica*** / SAŠA PJANIĆ | ***5 Dvorac Janković, Subopolje*** / SAŠA PJANIĆ | *6* ***Tvrđa, Slavonski Brod*** / IVO BIOČINA

Virovitica voli i vlakove, to potvrđuje neobična izložba na Željezničkom kolodvoru s više od 3,5 tisuća modela vlakova iz čitavoga svijeta, od parnjača do *intercityja*, a što je još zanimljivije – sve su kompozicije u voznom stanju.

Vinorodni brežuljci, izletište na Virovitičkim ribnjacima, šumovite padine Bilogore, prekrasna rijeka Drava, najslađi med i najfinija paprika... Bezbroj je razloga za posjet Virovitici. //

Slavonski Brod – najljepša ljubavna priča ikada

U Slavonskom Brodu svi putovi vode u Stari Brod. Tako Brođani nazivaju središte grada koje čine tri ulice – Starčevićeva, Mesićeva i Šetalište uz Savu, koje je i najomiljenija brodska promenada. Do nje vodi najdulji korzo u Slavoniji, Trg Ivane Brlić Mažuranić, kojim dominira spomenik ovoj poznatoj autorici najljepših hrvatskih bajki. Ivana je u Brod došla na 18. rođendan, a na temeljima kuće u kojoj je živjela moderna je neoklasicistička jednokatnica u kojoj je danas izložbeni salon Galerije umjetnina. »

7 ***Klepetan i Malena, Slavonski Brod*** / IVO BIOČINA

Jedan od njezinih najpoznatijih likova, Potjeh, sjedi na klupici na šetalištu uz Savu. Onako zamišljen s torbom na leđima, jednostavno poziva na *selfie*. Za najatraktivnije mjesto za *selfie* u Slavonskom Brodu s njim je u konkurenciji i velika bijela roda na ulazu u grad koja je postala njegov neslužbeni simbol. Tome je kumovala i ljubavna priča najpoznatijega hrvatskog para roda. Svakog proljeća s nestrpljenjem se iščekuje susret Klepetana i Malene, koja zbog ozlijeđenog krila ne može letjeti pa se o njoj tijekom zime brine vlasnik kuće na čijem je krovu ljubavni par izgradio gnijezdo.

1

2

3

Slavonski Brod nema samo najdulji korzo nego i najveću crkvu u Slavoniji. Crkva Presvetog Trojstva u sklopu je baroknoga franjevačkog samostana s bogatom knjižnicom starih knjiga i inkunabula. Iz ovoga grada ne možete otići a da ne posjetite Tvrđavu, impresivni spomenik najviše kategorije, monumentalni primjer barokne fortifikacijske arhitekture u plodnoj ravnici uz Savu. Da je još u rimskoj Marsoniji postojala utvrda potvrđuje diploma rimskog vojnika iz 71. godine. Na mjestu nekadašnjega rimskog naselja nastao je moderan slavonski grad, koji se pod imenom Brod prvi put spominje još 1244. kao naselje nastalo na mjestu gdje je najlakše prebroditi Savu. //

4

5

6

7

Spomen-dom poznatog hrvatskog pjesnika Dragutina Tadijanovića, Muzej tambure, Galerija Ružić, Turističko-industrijski park s vlakovima i vozilima iz poznate tvornice Đuro Đaković ***– Slavonski Brod prepun je iznenađenja.***

8

Požešku kotlinu, *koju su još stari Rimljani nazvali zlatnom dolinom,* ***okružuje pet planina, atraktivnih destinacija za planinare i rekreativce,*** *ali i ljubitelje brdskog biciklizma.*

9

10

Požega – zvali su je slavonska Atena

Da Slavonija nije samo prostrana ravnica otkrit ćete u Požegi, gradu koji je nastao na jedinom komadiću ravnice usred brdskog masiva. Spomen Požege iz 1227. svjedoči o njezinoj dugoj povijesti, a zbog gospodarskog i kulturnog značaja u 19. stoljeću nazivali su je slavonskom Atenom.

Požeške zelene parkove, sportske terene i gradske bazene, uređene biciklističke i pješačke staze najviše vole mladi i oni koji se tako osjećaju, a u ovom gradu posebno je veselo krajem kolovoza i početkom rujna u vrijeme Zlatnih žica Slavonije, najstarijega hrvatskog glazbenog festivala. ››

1 ***Spomenik Ivani Brlić Mažuranić, Slavonski Brod*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *2* ***Franjevački samostan, Cernik*** / FILIP BEUSAN | *3* ***Korzo, Slavonski Brod*** / ALEN VRLAZIĆ
4 ***Muzej Franjevačkog samostana, Cernik*** / FILIP BEUSAN | *5* ***Izložba Gjuro Pilar, Slavonski Brod*** / FILIP BEUSAN | *6* ***Trg Svetog Trojstva, Požega*** / IVO BIOČINA
7 ***Kužni pil, Požega*** / SERGIO GOBBO | *8* ***Katedrala sv. Terezije Avilske, Požega*** / TZ PSŽ | *9* ***Katedrala sv. Terezije Avilske, Požega*** / SINIŠA UŠTULICA | *10* ***Sokolovac, Požega*** / NINA ĐURĐEVIĆ

1

2

3

4

Od glavnog Trga Svetog Trojstva, Gradskog muzeja, crkve Svetog Duha i franjevačkog samostana, crkve sv. Lovre s freskama iz 13. stoljeća i Gimnazije osnovane prije više od 300 godina, do katedrale sv. Terezije Avilske i istoimenog trga na kojemu je i Dijecezanski muzej Požeške biskupije s bogatom sakralnom baštinom - uživat ćete u šetnji baroknim središtem grada. //

6

Đakovo – životni projekt biskupa Strossmayera

5

Od središta grada do brda Sokolovac na Požeškoj gori vodi kilometar i pol duga Staza sokola, idealna za šetače i rekreativce. Ime je dobila po lokalnom heroju fra Luki Ibrišimoviću Sokolu koji je s Požežanima davne 1688. oslobodio grad od Osmanlija. Požeškim burgom Osmanlije su vladale više od 150 godina, a iako ga više nema, taj dio grada na kojem je danas park i Strossmayerovo šetalište Požežani jednostavno nazivaju Stari grad. Tu je Ljubavna promenada s desetak klupica i pričama o poznatim požeškim parovima, ali i univerzalnim porukama o ljubavi, pa je ovo idealno mjesto za ljubavni *selfie*.

Brojnim pričama i legendama požeškog kraja dodajmo i onu o kužnom pilu, zavjetnom spomeniku Presvetog Trojstva u središtu grada, koji su podigli građani nakon što je kuga krajem 18. stoljeća odnijela gotovo 800 života. Njegova graditelja, izvjesnog Gabrijela Granicija, platili su s dvije tisuće jaja i 300 forinti, a navodno su mu baš ta jaja poslužila kao vezivni materijal za gradnju spomenika.

1 ***Dijecezanski muzej Požeške biskupije*** / SINIŠA UŠTULICA | *2* ***Riznica Požeške biskupije*** / SINIŠA UŠTULICA | *3, 4* ***Aurea fest, Požega*** / KRUME IVANOVSKI
5 ***Katedrala sv. Petra, Đakovo*** / FILIP BEUSAN | *6* ***Katedrala sv. Petra, Đakovo*** / IVO BIOČINA | *7* ***Đakovački vezovi*** / IVO BIOČINA

Nakon Rima, najveći crkveni trg nalazi se u Slavoniji, i to u Đakovu, životnom projektu biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Danas je ovaj grad kapitalno djelo hrvatske kulture 19. stoljeća, a poznata slavonska gostoljubivost, autohtona kuhinja i odlična vina razlog su više da ga posjetite.

Ako se Đakovčane pita, katedrala sv. Petra najljepša je na svijetu. Da nije riječ samo o subjektivnoj percepciji potvrdio je papa Ivan XXIII. kada je rekao da nema ljepše od Venecije do Istanbula. Nakon što razgledate katedralu, biskupski dvor, kaptolsku kuriju, Strossmayerov perivoj, Bogoslovno sjemenište, crkvu Svih Svetih koja je nekad bila Ibrahim-pašina džamija, stare crkvene zidine, staru gradsku jezgru i Državnu ergelu lipicanaca – predahnite u jednom od đakovačkih restorana uz čašu misne graševine iz vinorodne Trnave.

Omiljeno je mjesto za *selfie* u Đakovu misteriozni kamen u Strossmayerovu parku. Jedni tvrde da je riječ meteoritu, drugi da ga je u parku postavio biskup, a treći da se netko dobro našalio. No kamen je postao jedan od simbola grada, a u stopu ga prati spomenik berdi, najvećem instrumentu tamburaškog orkestra.

Ne zna se je li riječ samo o legendi, ***no i danas Đakovom kruže priče o podzemnim tunelima.*** *Jedni tvrde da ih je sagradio Ibrahim-paša, a drugi prednost ipak daju Strossmayeru.*

Đakovo je poznato i po jedinstvenom Židovskom groblju na kojem je pokopano više od 570 žrtava sabirnog logora za vrijeme Drugog svjetskog rata. Njihova imena danas se ne bi znala da nije bilo grobara Stjepana Kolba, koji ih je umjesto u masovnu grobnicu tajno pokapao u pojedinačne grobove, a u njegovim bilježnicama ostali su nacrti s rasporedom grobova i popisom njihovih imena. //

7

1

Osijek – slavonska metropola

Nekada najmodernija vojna utvrda u srednjoj Europi koja zapravo nikada nije ispunila svoju vojnu svrhu, Tvrđa je danas poznata po muzejima i galerijama, sjajnom noćnom životu, šarmantnim kafićima i restoranima. Četvrtkom je studentski dan pa je dobar

3

2

provod zagarantiran ako i ne pripadate toj dobnoj skupini, a petkom i subotom kafići i klubovi standardno su puni. Tijekom dana ovu povijesnu jezgru grada obilaze skupine turista uz pratnju vodiča diveći se njezinoj ljepoti i upijajući zanimljive detalje iz prošlosti.

Osijek je grad s najviše zelenila i zelenih površina u Hrvatskoj. Na gradskom području 17 je parkova ukupne površine 394 tisuće četvornih metara, a Park

1 ***Večer vina i umjetnosti, Osijek*** / LUX PRODUKCIJA BY MARKO BANIĆ | *2* ***Osječki tramvaj*** / MATIJA ŠĆULAC | *3* ***Tvrđa, Osijek*** / IGOR ŠELER | *4* ***Pješački most, Osijek***

kralja Petra Krešimira IV. i Perivoj kralja Tomislava spomenici su parkovne arhitekture. Uz njih prolazi Europska avenija s najduljim secesijskim nizom zgrada u jugoistočnoj Europi.

Uz viseći pješački most na Dravi, koji mnogi i danas nazivaju starim imenom, Most mladosti, najupečatljiviji je simbol Osijeka 94 metra visok toranj župne crvke sv. Petra i Pavla. Iako je zapravo riječ o konkatedrali Đakovačko-osječke nadbiskupije, Osječani je jednostavno nazivaju katedralom. Izgrađena je krajem 19. stoljeća na inicijativu biskupa Josipa Jurja Strossmayera pa neogotičkim stilom podsjeća na đakovačku.

Neizostavni je dio europske kulturne baštine poznati osječki tramvaj koji vozi još od daleke 1884., ali i osječko groblje sv. Ane koje je Udruženje značajnih groblja Europe uvrstilo među važne kulturne objekte i spomenike.

Od zimske luke, hotela Osijek, visećeg mosta, brojnih kafića i restorana s jedne strane Drave do zelenih površina, najvećeg zoološkog vrta u Hrvatskoj i poznate plaže Copacabana s druge strane Drave – Osijek ima jednu od najljepših riječnih promenada. //

6

7

6 ***Konkatedrala sv. Petra i Pavla, Osijek*** / MATIJA ŠĆULAC
7 ***Europska avenija, Osijek*** / FILIP BEUSAN

5 ***Advent u Osijeku*** / JULIEN DUVAL

4

Sveučilišni grad, četvrti po veličini u Hrvatskoj, ***Osijek je nezaobilazna destinacija na putovanju Slavonijom.*** *Poznat je kao Grad na Dravi, a šetnja uz rijeku jednostavno se ne propušta.*

5

1

Vinkovci
– život dulji od osam tisuća godina

3

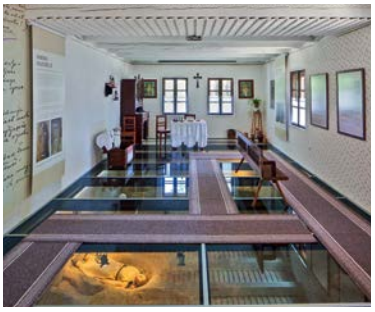
Kreativna urbana scena s dugom tradicijom u kulturi *rocka* i stripa krije se iza naoko mirnoga slavonskog grada. Na području današnjih Vinkovaca život traje nevjerojatnih osam tisuća godina pa ga nazivaju i najstarijim gradom u Europi. Tu je pronađen Orion, prvi indoeuropski kalendar, dvojni kalupi za lijevanje sjekira, slavenski paljevinski grobovi iz sedmog stoljeća, ostaci nešto kasnije bjelobrdske kulture sa srednjovjekovnim naseljem... Tu su rođena dva rimska cara – Valentinijan i Valens, tu su živjela i dva ranokršćanska sveca – Euzebije i Polion, a iz razdoblja Osmanlijskog carstva ostao je poseban barokni stil vojno-krajiškog tipa.

2

Zgrada Gradskog muzeja po mnogima je najljepši vinkovački barokni spomenik. Tu ste već u najužem središtu grada okruženi Gimnazijom, secesijskom Brodskom imovnom općinom i kućom doktora Georgevića, u kojoj je danas turistički ured.

Prošećite jednom od najljepših gradskih šetnica, onom uz Bosut. Vodi od centra do starog Krnjaša, šokačke ulice u kojoj je kuća Ivana Kozarca, poznatoga hrvatskog književnika. O njegovoj zabranjenoj ljubavi prema Mariji Kozarac i danas se priča u Vinkovcima. Spomenik vinkovačkom Romeu i Juliji ispred književnikove stare kuće savršeno je mjesto za *selfie*.

4

5

6

7

8

9

Osjetite ritam grada u jednom od brojnih kafića ***na Korzu popločenom motivima Oriona, prvog indoeuropskog kalendara*** *koji prikazuje zvjezdano nebo iznad Vinkovaca.*

Šećući uz Bosut naići ćete na *Ptice*, jedinstvene skulpture Dine Merhav, umjetnice svjetskog glasa koja je nekada živjela Vinkovcima. Šuma Kunjevci, Veliki park, Prkos, Arheološki park i izletište Sopot sa šest sopotskih kućica omiljena su izletišta i zelene oaze Vinkovčana, a grad i okolica umreženi su crvenom, žutom i plavom biciklističkom stazom koje kreću s mosta na Bosutu.

1 ***Šetalište uz Bosut, Vinkovci*** / MIRJANA PJEVAC | *2* ***Spomenik Mariji i Ivanu Kozarcu, Vinkovci*** / FILIP BEUSAN | *3* ***Orion na Korzu, Vinkovci*** / MATIJA ŠĆULAC
4 ***Rodna kuća Ivana Kozarca, Vinkovci*** / FILIP BEUSAN | *5* ***Gradski muzej Vinkovci*** / FILIP BEUSAN | *6* ***Advent, Vinkovci*** / JULIEN DUVAL
7 ***Park, Vinkovci*** / DRAŽEN BOTA | *8* ***Rimski dani, Vinkovci*** / TZG VINKOVCI | *9* ***Vinkovačke jeseni*** / IVO PERVAN

1

4

Vukovar – uz Dunav i Vuku

2

Franjevački samostan i crkva sv. Filipa i Jakova, odmah do njih vukovarska gimnazija, pa na šetnici uz Dunav zgrada diližanske pošte i Magistrata, potom nekadašnji Grand hotel ili, kako ga još zovu, Radnički dom, malo dalje Dvorac Eltz u kojem je Gradski muzej, a preko puta Palača Srijem iz 18. stoljeća, sjedište Vukovarsko-srijemske županije – zaštićena barokna cjelina Vukovara jednostavno poziva na šetnju.

5

6

Vukovar – Vučedol – Ilok, destinacija koja prati nizvodni tok Dunava, ***prepuna je dvoraca, muzeja, ambijentalne arhitekture i vrhunskog eno-gastro doživljaja.*** *O njezinoj ljepoti svjedoči titula EDEN – Europske destinacije izvrsnosti za 2016./2017.*

3

1 ***Vukovar*** / MATIJA ŠĆULAC | *2* ***Franjevački samostan, Vukovar*** / FILIP BEUSAN | *3* ***Gradski muzej, Vukovar*** / FILIP BEUSAN | *4* ***Vukovar, panorama*** / SAŠA PJANIĆ
5 ***Vukovar film festival*** / DARIO NJAVRO | *6* ***Muzej vučedolske kulture*** / MIROSLAV ŠLAFHAUZER | *7* ***Spomen-križ na ušću Vuke u Dunav*** / MATIJA ŠĆULAC
8 ***Memorijalno groblje, Vukovar*** / MATIJA ŠĆULAC | *9* ***Muzej vučedolske kulture*** / MARKO VRDOLJAK | *10* ***Muzej vučedolske kulture*** / LUCIJA ŽUPANČIĆ

Uživajući u njegovoj ljepoti teško je zamisliti da je krajem prošlog stoljeća do temelja uništen u Domovinskom ratu. O najtežim trenucima u hrvatskoj povijesti svjedoči Vukovarski nokturno, tužna tematska ruta koja objedinjuje Vukovarsku bolnicu 1991., Ovčaru: spomen-dom i spomenik na mjestu masovne grobnice, Memorijalno groblje žrtava iz Domovinskog rata, Središnji križ na ušću Vuke u Dunav i Memorijalni centar Domovinskog rata u vukovarskoj vojarni.

Život u Vukovaru život je na Dunavu i Vuki. Njihove obale najljepše su šetnice pa je vožnja panoramskim brodom ili čamcem po Dunavu posebno iskustvo. Šetnja do park-šume Adica dobar je izbor za ljubitelje prirode i aktivnog odmora, u rodnoj kući nobelovca Lavoslava Ružičke upoznat ćete ovog slavnog kemičara glavom i bradom zahvaljujući hologramu, a u kafićima i restoranima najbolje ćete osjetiti gradsku atmosferu, gostoljubivost i ležeran životni stil.

7

8

Samo nekoliko kilometara nizvodno Dunavom na najvažnijem lokalitetu eneolitika ne propustite Muzej vučedolske kulture posvećen Vučedolcima koji su snažno utjecali na čak 13 europskih zemalja. Iz tog vremena potječu vučedolska golubica i čizmica, remek-djela keramičke proizvodnje, koji su uz Vodotoranj iz 1968. prepoznatljivi simboli grada. //

9

10

FOTO / MAJA DANICA PEČANIČ

okusa

Kulen – slavonska gastronomska ikona

1

Njegovo veličanstvo kulen najtraženija je slavonska delicija. Ovaj vrhunski proizvod sušen na dimu priprema se po zaštićenoj recepturi od najkvalitetnijih dijelova sjeckanog svinjskog mesa očišćenog od masnog i vezivnog tkiva. Mesu se dodaje češnjak, sol, ponegdje papar i obvezno crvena paprika. Samo pravi omjer slatke i ljute paprike podarit će mu željenu ljutinu. Jedni smatraju da je meso za kulen najbolje ručno rezati, dok će drugi reći kako se vrhunski dijelovi mesa režu za okus, a ostatak se melje zbog bolje konzistencije.

Iako je receptura naizgled vrlo jednostavna, vrhunski kulen nije lako napraviti i to znaju rijetki majstori. Posebno je fin onaj od crne slavonske svinje, koju je nekada imalo gotovo svako slavonsko gospodarstvo. Upućeniji tvrde kako je za kvalitetu njezina mesa iznimno važna prehrana pa se i danas pušta slobodno po ravnici i slavonskim šumama da uživa u omiljenoj poslastici – žiru slavonskog hrasta.

Nemoguće je otići iz Slavonije a da se ne kuša kulen. Može ga se jesti uvijek – prije obroka, nakon obroka, za doručak, ručak ili večeru, kao međuobrok, samostalno, uz čvarke, sušenu slaninu, šunku, švargl, kulenovu seku, kravlje i kozje sireve u različitim varijantama, kad ste gladni i kad niste... Negdje kulen, negdje kulin, negdje slavonski, negdje baranjski – svejedno je. Onako tanko izrezan, poslužen na drvenom pladnju, jednostavno je neodoljiv.

2

3

1, 2 ***Budrovci*** / IVO BIOČINA | *3* ***Čvarci*** / MAJA DANICA PEČANIĆ | *4* ***Slavonski stol*** / SINIŠA UŠTULICA | *5* ***Kulen*** / IVO BIOČINA | *6* ***Kotlići*** / DENIS DESPOT | *7, 8, 10* ***Karanac*** / IVO BIOČINA

Pitate se u čemu je tajna slavonske gastronomije? U očuvanoj izvornosti u namirnicama i recepturi, vrlo kratkom putu od polja do stola – i naravno, nadaleko poznatoj slavonskoj gostoljubivosti. I ne zaboravite, u Slavoniji svako jelo započinje čokanjčićem mirisne rakije, a završava vrhunskim vinom iz slavonskih vinogorja. //

5

6

7

8

Osim u fiš-paprikašu, u Slavoniji ćete uživati u pastrvi sa žara, perkeltu od soma, šaranu na rašljama, smuđu ili dimljenoj ribi, *a čak pet tona ribe svakog se kolovoza posluži na tradicionalnoj trodnevnoj manifestaciji Ribarske večeri u Davoru.*

Fiš-paprikaš, čobanac...

Kada je jelo u pitanju, Slavonci se boje samo dvije stvari – da neće biti dovoljno hrane i da fiš nije dovoljno ljut. Naravno, griješe u oba slučaja jer se baš nikada nije dogodilo da netko iz ovog dijela Hrvatske ode gladan ili da se još živo ne sjeća svoje prve žlice fiš-paprikaša. A tu se – htjeli ili ne – fiš jednostavno mora kušati. Nude ga u svim varijantama, od najljućih do blažih, od tradicionalnoga baranjskog do najmodernijih, poput onog bez kosti koji se iz Iloka proširio i na Požegu, no uvijek sa svježom riječnom ribom kuhanom u kotliću s mnogo ljubavi, strasti i crvene mljevene paprike.

Najbolji majstori kažu kako je tajna dobrog fiš-paprikaša u harmoniji okusa. Ovaj specijalitet iz kotlića mora biti umjereno slan, umjereno gust i umjereno ljut, a kad je ovo posljednje u pitanju, *umjereno* je vrlo rastezljiv pojam, osobito u Baranji, u kojoj je fiš zaštitni znak i vezuje ga se uz mađarsku nacionalnu manjinu poznatu po proizvodnji njegova najvažnijeg sastojka – crvene mljevene paprike.

Baš kao fiš-paprikaš, i čobanac se priprema u svim dijelovima Slavonije, u sva četiri godišnja doba i nude ga gotovo svi slavonski restorani. Krčka se u kotliću na otvorenoj vatri najmanje tri sata, a svako slavonsko mjesto ima svoj recept ili tajni sastojak. Razne vrste mesa, mnogo povrća, neizostavna crvena mljevena paprika, slavonsko vino – i eto specijaliteta za prste polizati. »

9 ***Čobanac*** / SAŠA PJANIĆ

4

9

10

1

2

3

4

U Slavoniji će vas zavesti miris svježe pečenog kruha i ukusne masne pogače koju gurmani jednostavno obožavaju, a ne mogu joj odoljeti ni oni koji vode računa o svojoj liniji. Jednako je i sa slasticama svih oblika i veličina – od šnenokli, tački s pekmezom, poderanih gaća, langošica i gibanica do salenjaka, orahnjača, makovnjača... Gastronomskim užicima nema kraja.

Tu nije teško
biti gurman

Multikulturalnost i bogata povijest u ovom dijelu Hrvatske nisu se samo odrazili na običaje i način života, nego i šarenilo eno-gastro ponude. Tijekom stoljeća netko je nešto oduzeo, netko nešto dodao i tako su od mađarskih, njemačkih ili orijentalnih jela nastajali originalni slavonski specijaliteti.

Dvije vrste mesa, dimljena slanina, luk i paprika u svinjskoj maramici na ražnju, druženje uz otvorenu vatru i čašu vrhunskog vina – neprocjenjivo je gurmansko iskustvo! Riječ je o požeškom vinogradarskom ćevapu, neobičnoj kombinaciji ražnja i orijentalnih utjecaja pripreme mesa koja je postala tradicionalno jelo požeških vinogradara i vinara.

6

7

Možda nije originalno, no sarma je omiljeno jelo Slavonaca. Nema ljepšeg mirisa od kuhane sarme, reći će vam njezini ljubitelji. Nekada se po slavonskim selima pripremala samo od sušene dimljene svinjetine, osim u vrijeme kolinja kada je svježeg mesa bilo u izobilju. Na Veliki petak tradicionalno se

8

*U knjizi **Muzej u loncu** požeškog Gradskog muzeja otkrit ćete tradicijska jela slavonske kuhinje s kraja 19. i početka 20. stoljeća, a volite li modernije varijante, ne propustite **Club Waldinger i iločki hotel Dunav,** restorane s Michelinovom preporukom.*

5

kuhala posna sarma od usitnjenih sjemenki bundeve, koja se i danas nudi na jelovniku "Okusa Zlatne Slavonije", gurmanske oznake požeškog i pakračkog kraja s autohtonom kuhinjom.

Sličnu oznaku "Okusi Graničarskog Posavlja" nosi petnaestak restorana u Slavonskom Brodu i njegovoj okolici, dok se na istoku Hrvatske autohtona kuhinja nudi pod brendom "Okusi Srijema i Slavonije". Istinski gurmani neće zaobići Baranju i gastronomsku ponudu Kopačeva, Zmajevca, Vardarca, Suze i Karanca. Na pitomačkom području otkrit ćete ljepotu podravske tradicijske kuhinje od kruha s koprivom do netom ulovljene ribe iz Drave. Križnica, neočekivani otok neobične ljepote, iznenadit će vas Dravom na stolu, a u papučkom kraju ponudit će vam plodove šuma i jela od divljači. //

1 ***Kruh ispod peke*** / MAJA DANICA PEČANIĆ | *2* ***Šćipanci*** / MATIJA TURKALJ | *3* ***Makovnjača i orahnjača*** / MAJA DANICA PEČANIĆ | *4* ***Salenjaci*** / MAJA DANICA PEČANIĆ
5 ***Jankovac*** / SAŠA PJANIĆ | *6* ***Vinogradarski čevap*** / SINIŠA UŠTULICA | *7* ***Fiš paprikaš*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *8* ***Ilok*** / SINIŠA UŠTULICA | *9* ***Pastrva*** / SAŠA PJANIĆ

1

1 ***Vinograd, Erdut*** / MATIJA ŠĆULAC | *2* ***Principovac, traminac*** / SINIŠA UŠTULICA | *3* ***Kušaonica vina, Kutjevo*** / SINIŠA UŠTULICA | *4* ***Baranjsko vinogorje*** / MATIJA ŠĆULAC
5 ***Ilok*** / IVO BIOČINA | *6* ***Kutjevo*** / BOJAN HARON MARKIČEVIĆ | *7* ***Brodski Stupnik*** / SAŠA PJANIĆ | *8* ***Kušaonica vina, Bošnjaci*** / SINIŠA UŠTULICA | *9* ***Pleternica*** / IVO BIOČINA

Vino kao stil života

2

Slavonija će vam ispričati jednu od najljepših vinskih priča. U okruženju šuma, na padinama koje se spuštaju prema rijekama, nadomak gradova i sela, nepregledni vinogradi kreiraju najljepše pejzaže. Od kada je tu rimski car Probus u trećem stoljeću zasadio prve trsove vinove loze, vino je postalo neraskidivi dio slavonske tradicije. Plodna ravnica, veliki broj sunčanih dana, specifična mikroklima, znanje i iskustvo odražavaju se u slavonskim vinima koja mirisima i okusima mame najzahtjevnije vinoljupce. Uz slavonska vina vežu se samo superlativi pa su u ovom dijelu zemlje smješteni najveći, najnagrađivaniji i najstariji podrumi u Hrvatskoj.

4

5

6

kulena, kulenove seke, kobasice ili sira i zvuke tamburaša, ponegdje i gajdaša – vino lakše klizi, a doživljaj je nezaboravan osobito u vrijeme tradicionalnih vinogradarskih i vinskih proslava poput berbe grožđa u rujnu, Sv. Martina u studenome, Sv. Vinka u siječnju, požeškog Grgureva u ožujku ili kutjevačkog Festivala graševine u lipnju.

Osim tradicionalnih, sve je veći broj modernih vinskih manifestacija koje spajaju hedonizam, umjetnost i aktivan odmor, a među njima se ističu WineOs, Večeri vina i umjetnosti u Osijeku te Wine&Bike Tour u Erdutu.

Od vinskih cesta na Bilogori na području Virovitice, na Papuku na području Orahovice, u Stupničkim brdima te onih u vinogorjima Kutjevo, Požega – Pleternica i Pakrac, preko Erdutskog, Baranjskog, Đakovačkog i Feričanačkog, pa sve do Srijemskog vinogorja otkrit ćete da je vino u Slavoniji mnogo više od užitka. Tu je vino stil života! //

Priča ne bi bila potpuna bez stotinjak šarmantnih obiteljskih vinarija i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s kušaonicama u kojima ćete osjetiti svu ljepotu slavonske gostoljubivosti. Uz neizostavne specijalitete poput

Graševina, traminac, silvanac zeleni, frankovka...

S graševinom nećete pogriješiti! U svijetu je pod imenom rizling smatraju sortom srednje Europe, no brojni vinski stručnjaci – među kojima su Jancis Robinson i Steven Spurrier – tvrde da je njezina domovina Hrvatska. S njima će se složiti i slavonski vinari koji je oduvijek smatraju autohtonom sortom, a po njoj je ime dobio i glavni trg u Kutjevu, gradiću nadaleko poznatom po vrhunskim vinima. Po mišljenju mnogih, baš u njegovu vinogorju ova sorta daje najbolje rezultate. »

3

7

8

9

1

Pitka i svježa vina ove najzastupljenije sorte najprije će vas zavesti ugodnim cvjetnim i voćnim mirisom, a potom skladnim i punim okusom. Savršeno odgovara uz bijela mesa i tjesteninu, ali i punije umake, kao i uz specijalitete od morske ribe i plodove mora. Od vrhunskih graševina do kasnih, izbornih ili ledenih berbi – doživljaj je jedinstven!

Iako je najzastupljenija sorta i u Srijemskom vinogorju, ovaj dio Hrvatske u svijetu je proslavio vrhunski traminac koji se proizvodi još od 1710., a među ljubiteljima ove kraljevske sorte slovi za jedno od najboljih vina u Europi. Poseban je osjećaj kada ga pijete uz specijalitete raskošne srijemske kuhinje ili primjerice na Principovcu, najpoznatijem iločkom vinorodnom položaju.

Osim na voćna vina, u Orahovici su posebno ponosni na silvanac zeleni, jednu od najstarijih sorti na svijetu, koja je tu pronašla savršen terroir. Daje svježa i profinjena vrhunska vina koja savršeno odgovaraju uz plemenitu slatkovodnu ribu i bijelo meso.

2

*1 **Brodski Stupnik** / SAŠA PJANIĆ | 2 **Crno vino** / MAJA DANICA PEČANIĆ | 3 **Dunav Art Festival** / ADVERT&EFEKT MEDIA | 4 **Silvanac zeleni, Orahovica** / SAŠA PJANIĆ | 5 **Degustacija vina** / EXE PRODUKCIJA | 6 **Vinski podrumi, Kutjevo** / SINIŠA UŠTULICA*
*7 **Slatinski pjenušac** / SAŠA PJANIĆ | 8 **Vinski podrumi, Ilok** / MARIO HLAČA*

3

4

5

6

Atraktivna, zanosna i nepredvidiva – poput žene! Tako slavonski vinari opisuju frankovku, crnu sortu koja u Feričancima, ali i Iloku daje vina vrhunske kvalitete. Rubinske crvene boje s purpurnim odsjajem, izraženog sortnog mirisa i intenzivnog, dugotrajnog i finog okusa, za neke još privlačnija ako je odležavala u hrastovim bačvama, frankovka se sjajno sljubljuje uz šunku i kulen. Izvrsna je pratnja jelima od divljači, riječnoj ribi, ali i začinjenim specijalitetima iz kotlića – fiš-paprikašu i čobancu. Dobar je izbor i uz roštilj, janjetinu s ražnja, odreske te zrelije kravlje i kozje sireve.

Uz frankovku, u Slavoniji se udomaćio merlot, *cabernet sauvignon*, pinot crni, *syrah*, *zweigelt*, a od bijelih njeguju se još *chardonnay*, *sauvignon*, rajnski rizling, pinot bijeli, pinot sivi... Živjeli! //

Vinske priče

Da je Slavonija u prošlosti bila iznimno bogat vinorodan kraj potvrđuju i brojne legende. Jedna od njih kaže kako je udovica Clicquot, ista ona dama koja je u 19. stoljeću pokorila svijet svojim šampanjcima, na putu u Petrograd posjetila Pleternicu i toliko se oduševila tamošnjim brežuljcima da je po povratku u Champagne Pleterničanima poslala lozne cijepove. U njezinu čast, jedan od brežuljaka na pleterničkoj Cesti ruža i vina, a kasnije i kupaža graševine, rajnskog rizlinga, bijelog pinota i domaće ranine, dobili su ime Klikun, po načinu na koji su mještani izgovarali prezime Clicquot. »

U Slatini je šampanjskom metodom 1864. *na imanju njemačkog kneza Georga Wilhelma Schaumburg-Lippea proizveden prvi hrvatski pjenušac, a pod nazivom Slatinski biser uspješno se proizvodi i danas.*

7

8

1

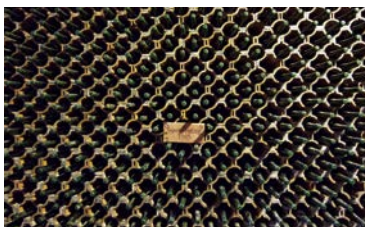
2

3

4

5

U Kutjevu ćete čuti priču o strastvenoj vezi carice Marije Terezije i baruna Franje Trenka, koji su 1741. punih sedam dana proveli u starom kutjevačkom podrumu uživajući u ljubavnoj moći njegovih vina. O tome svjedoče recke na zidu i udubljenje u središtu kamenog stola koje – položite li na njega dlan, navodno ispunjava sve ljubavne želje.

U starom kutjevačkom podrumu u vinskoj proizvodnji upotrebljava se jedna od najvećih bačava na svijetu, zapremine 53 tisuće litara. Još veća je ona u Erdutskim vinogradima u koju može stati – ni manje ni više nego 74 tisuće litara vina. Erdutska je teška čak 17 tisuća kilograma, i to kada je prazna, njezina unutrašnjost prostrana je kao jednosoban stan, hrastovina od koje je izrađena sušila se deset godina, a zbog impresivnih dimenzija uvrštena je u Guinnessovu knjigu rekorda.

U Iloku će vam ispričati kako je u starim podrumima kneževska obitelj Odescalchi 200 godina prije Bordeauxa i Burgundije punila vino u posebna pakiranja. Tako je štitila njegovu reputaciju od trgovaca i preprodavača koji su ga miješali s onim lošije kvalitete, a ta je tradicija ostala do danas. Ako butelja nema oznaku izvornog punjenja, tada vino nije proizvedeno u Iločkim podrumima. Stoga ne čudi da su kraljevi i plemići oduvijek cijenili iločka vina koja se i danas poslužuju na njihovim najvećim svečanostima, a još se uvijek pamti traminac Iločkih podruma koji se pio na krunidbi kraljice Elizabete II. //

6

7

8

9

10

Želite li znati više?

Bor Anya ili majka vina, tako su Mađari nazvali jednu od najvinorodnijih regija, koja je osim po vrhunskim bijelim sortama u posljednje vrijeme sve poznatija i po crnima, koje daju kompleksna strukturirana vina. Uistinu, s najvišeg baranjskog vidikovca na Banskom brdu pruža se pogled na beskrajne redove vinograda. Specifične baranjske surduke – strme, duboko usječene ceste nastale vododerinama, na bočnim stranama krase gatori – jedinstveni vinski podrumi ukopani u brdo. Najatraktivnije među njima otkrit ćete u Zmajevcu, mjestu poznatom po Vinskom maratonu na kojem se u rujnu okupi nekoliko tisuća ljudi. Kao gator je građena i jedna od tri etaže najvećeg podruma u Hrvatskoj – onog Vinarije Belje u Kneževim vinogradima, koji se proteže na čak 1200 četvornih metara. Danas moderan i obnovljen, nastao je prije više od 500 godina, a nekada je služio vojsci Sulejmana Veličanstvenog kao konjušnica, puškarnica i tamnica. ››

1 ***Dvorac Kutjevo*** / IGOR ŠELER | *2* ***Bačva, Erdutski vinogradi*** / MATIJA ŠĆULAC | *3, 9* ***Vinarija, Zmajevac*** / MATIJA ŠĆULAC | *4, 5* ***Vinski podrumi, Ilok*** / IVO BIOČINA
6 ***Baranjski gatori*** / NENAD MILIĆ | *7* ***Vinarija, Zmajevac*** / BOŽIDAR PREZELJ | *8* ***Vinarija, Zmajevac*** / SAŠA PJANIĆ | *10* ***Baranjsko vinogorje*** / NENAD MILIĆ

1

2

3

Ako je podrum Vinarije Belje najveći u zemlji, tada je Kutjevački podrum iz 1232. najstariji, i to ne samo u Hrvatskoj nego i u čitavoj jugoistočnoj Europi. Izgradili su ga cisterciti u jednom od najvinorodnijih hrvatskih gradića poznatog po južnim ekspozicijama vinograda, kojim prolazi paralela 45,3, ista ona koja povezuje najpoznatije vinske destinacije Piemont, Val du Rhone, Bordeaux, Oregon i Istru.

Slavonija se može pohvaliti i najnagrađivanijom hrvatskom vinarijom – Iločkim podrumima koji još uvijek čuvaju vino u starim podrumima iz 15. i 18. stoljeća. Njihova povijest vezana je uz talijansku kneževsku obitelji Odescalchi koja je u Srijemskom vinogorju zasadila prve trsove traminca i na vinogradarskom položaju Principovac izgradila ladanjsko imanje s prekrasnim ljetnikovcem. Danas do njega iz središta grada vodi Iločka vinska cesta s desetak poznatih hrvatskih vinarija.

Najveći plantažni vinograd u Hrvatskoj površine 490 hektara u vlasništvu je Erdutskih vinograda. Zasađen je na blagim padinama Daljske planine uz meandar Dunava koji oplakuje Erdut s tri strane, kreirajući prekrasan vinski poluotok. //

4

5

*1 **Vinograd, Erdut** / MATIJA ŠĆULAC*
*2 **Vinogradi na 45,3 paraleli, Kutjevo** / IGOR ŠELER | 3 **Vinski podrum Kutjevo** / BORIS ŠTAJDUHAR | 4, 5 **Vinski podrumi, Ilok** / SINIŠA UŠTULICA | 6, 8 **Craft pivo** / GORAN CONJAR / KUŠAONICA DOMAĆEG PIVA BOŠNJAK | 7 **Pivnica, Požega** / SINIŠA UŠTULICA*

6

Mali vodič kroz slavonsku *craft* scenu

Da je proizvodnja piva otkrivena posve slučajno sigurno ste već čuli, no vjerojatno vam nije poznato da se to dogodilo upravo na području Slavonije, i to prije pet tisuća godina u vrijeme vučedolske kulture čije je središte bilo tek pet kilometara od Vukovara.

Dakle, dokazano je da se pivo tu proizvodi oduvijek, tradicija je vrlo bogata, još su ga u 17. stoljeću kuhali osječki pivari i tako udarili temelje Osječkoj pivovari, najstarijoj u Hrvatskoj. Danas je u tom gradu s nekoliko kušaonica i *craft* pivovara poput Beckersa i Legionara pivska scena vrlo atraktivna.

Najhrabriji su Slavonci i u drugim gradovima i mjestima odlučili izići iz podruma i garaža i proizvode plasirati na tržište. Privukli su sve one koji vole eksperimentiranje s hmeljnim aromama i mirisima, voćem i začinima pa je slavonska *craft* scena posljednjih godina postala itekako živahna.

7

8

Pivo se u Slavoniji oduvijek kubalo u kućnoj radinosti, *u podrumima, garažama, na poljoprivrednim gospodarstvima… U* ***homebrewingu*** *rekord drže Kitišanci, selo nadomak Belišća, u kojem navodno svaki 75. stanovnik proizvodi pivo za vlastite potrebe.*

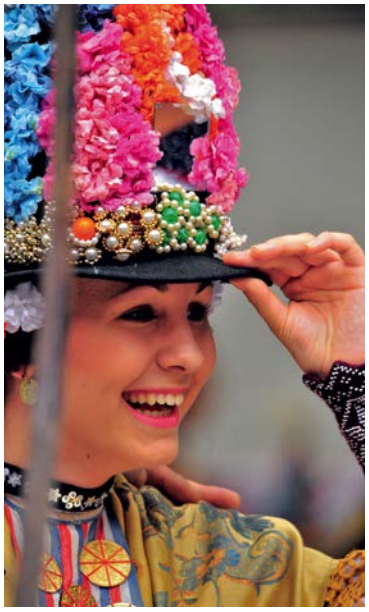
Nova Gradiška s pivovarom Bošnjak pionir je hrvatske *craft* revolucije. Tamo se po češkoj recepturi proizvodi jedno od najtraženijih *craft* piva u Hrvatskoj. Vinkovačka *craft* pivovara dobila je ime po Valensu, koji je uz brata Valentijana, jedini rimski car rođen na području Hrvatske u rimskim Cibalama. Ime nije slučajno odabrano. Valens je, za razliku od brata, hvaljenog vojskovođe, bio poznat ljubitelj piva pa mu je nadimak Sabaiarius ili pivska mješina dobro pristajao. U Županji se proizvodi Hepburn, pivo posvećeno engleskoj obitelji koja je u ovom gradu u 19. stoljeću izgradila tvornicu tanina i u Hrvatsku donijela tenis i prvu nogometnu loptu. Đakovo je poznato po Black Hatu, Požega po Slawoneru, Barelu i Shadowu, Pleternica po Franzu, Pakrac po Grofu i Grofici, Slavonski Brod po Popsteru, Pitomača po svijetlom i tamnom Pitku, a poznato Vukovarsko pivo prihvaćeno je kao *craft* iako se zapravo proizvodi industrijski.

Ljubitelji piva ne propuštaju susrete *homebrewera* – Pijanu čaplju u Slavonskom Brodu i Hombre u Osijeku, kao i tri atraktivna pivska festivala – Osječki *craft beer* festival u svibnju, Požešku kriglu u srpnju i brodski Pivski sajam u studenome, na kojima pivo teče u potocima, a pozitivna energija privlači i one koji nisu strastveni pivoljupci. //

Istraži

FOTO | IVO BIOČINA

1

Ljelje
iz Gorjana

U Gorjanima se i danas se prepričava legenda kako su žene spasile selo. U vrijeme prodora Osmanlija svi su muškarci bili zarobljeni pa su žene odjenule šarenu odjeću, na glave su stavile muške šešire okićene cvijećem te s kosama, srpovima i sabljama došle pred osmanlijski tabor. Vjerujući da su došli duhovi, Osmanlije su pobjegle, a u spomen na ovu neobičnu pobjedu svake godine na nedjeljni blagdan Duhova gorjanske žene idu u proljetni ophod selom.

Odjevene u raskošnu narodnu nošnju dijele se na kraljice ili ljelje i dvostruko veći broj kraljeva. Poput mladenki, kraljicama su glave okićene bijelim vijencima, a kraljevi, u duhu legende, nose sablje i šešire ukrašene cvijećem. Nakon nedjeljne mise ljelje i kraljevi otplešu kolo u središtu mjesta, pa krenu selom posjećujući kuće. Domaćini ih s veseljem dočekuju i časte, a nakon tradicionalnih pjesama posvećenih uglavnom djevojkama, mladićima ili mladoj nevjesti, kraljevi zaplešu sa sabljama uz pratnju gajdaša i ljelji. I tako dva dana, od kuće do kuće, od sela do sela i svaki posjet završi narodnim plesom u kojem nerijetko zaplešu i domaćini.

Iako je vrlo lako povjerovati u sve slavonske legende i priče, osobito kada vam ih strastveno pričaju uz bogatu trpezu, pjesmu i ples, pragmatični etnolozi za ovaj lijepi gorjanski običaj kažu kako zapravo potječe još iz pretkršćanskih vremena, a temelji se na priči o Ljelji i Ljelju, izgubljenoj djeci staroslavenskog boga Peruna.

1 ***Ljelje iz Gorjana*** / IVO PERVAN | *2* ***Narodna nošnja, Bapska*** / IVO PERVAN | *3* ***Narodna nošnja, Donja Bebrina*** / IVO PERVAN | *4* ***Ljelje iz Gorjana*** / IVO BIOČINA
5 ***Slavonski bećari*** / DAVOR ROSTUHAR | *6* ***Slavonski gajdaši*** / DAVOR ROSTUHAR | *7* ***Đakovački vezovi*** / IVO BIOČINA

5

2

3

4

Tome u prilog ide i činjenica da je godišnji ophod ljelja sve do 19. stoljeća bio raširen u slavonskim, baranjskim i srijemskim selima. Da je riječ o iznimno vrijednoj baštini koju su Gorjani otrgli o zaborava potvrdio je i UNESCO, koji je 2007. godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje upisao na popis nematerijalne kulturne baštine. //

7

Bećaruša od glave do pete, Slavonijo, ja sam tvoje dijete

5

Bogatstvo običaja, prekrasne narodne nošnje, gajdaši, tamburaši, stari zanati, manifestacije Đakovački vezovi i Vinkovačke jeseni – ***nigdje kao u Slavoniji nećete doživjeti takvo šarenilo folklora.***

6

O njemu se i danas priča na studijima književnosti kao jedinstvenom primjeru narodne poezije 19. stoljeća. Proučavao ga je i Friedrich Salamon Krauss, etnolog, folklorist, filolog i seksolog, suradnik i prijatelj Sigmunda Freuda, koji je živio u slavonskim gradovima Pleternici i Požegi. Tu se svakodnevno susretao s ovim tradicionalnim slavonskim napjevom satiričnog, ljubavnog ili erotskog sadržaja, u tadašnje vrijeme vrlo šokantnog za ostatak svijeta. »

1

Iako se čini da u Slavoniji postoji oduvijek, bećarac je nastao tek krajem 19. stoljeća odlaskom Turaka i ukidanjem Vojne krajine. Njegovi šaljivi deseterački stihovi hvale osobnost i ljepotu, a pjevaju ga dvojica ili više pjevača po sustavu međusobnog dovikivanja, obično uz pratnju instrumenta – nekada su to bile gajde ili samica, a danas su uglavnom tamburice.

U prošlosti su ga pjevali bećari, momci samci, bekrije i veseljaci, skloni piću i ženama. Oni stariji danas će nostalgično ustvrditi kako više nema bećara, ali im je, srećom, ostao bećarac. Duboko utkan u slavonsku tradiciju, sastavni je dio vesele svakodnevnice, a nijedna proslava ne može proći a da se ne zapjevaju stihovi: "Kad bećari šorom zapivaju pendžeri se širom otvaraju", "Bećari se ne ženiju mladi, bećaruju dok im ne dosadi", "Svaka cura voli tamburaša, a berdaša i cura i snaša"...

Od dvije tisuće bećaraca, koliko ih je sakupio Friedrich Salamon Krauss, isti onaj gospodin s početka ove priče, više ih je od stotinu iz Pleternice. Ovaj maleni gradić ne samo da živi s bećarcem nego mu je jedini u Slavoniji posvetio Interpretacijski centar, muzej, šetnicu i glavni gradski trg. Babina Greda posvetila mu je zabavni festival, popularni Bećarfest. Nijedan posjet Slavoniji ne može proći a da ne čujete barem jedan bećarac. Njegovu vrijednost potvrdio je i UNESCO 2011., kada ga je uvrstio na popis svjetske nematerijalne kulturne baštine. //

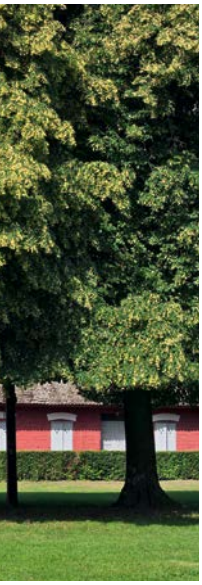
2

1, 2 Trg bećarca, Pleternica / IGOR ŠELER | *3, 7 Državna ergela Đakovo, Ivandvor* / SAŠA PJANIĆ | *4 Državna ergela Lipik* / IGOR ŠELER | *5 Fijaker s lipicancima, Lipik* / IGOR ŠELER | *6 Državna ergela Lipik* / NINA ĐURĐEVIĆ

3

4

Đakovo i Lipik

Rađaju se sasvim crni, potom postupno svijetle, između osme i desete godine postaju svjetlosivi, gotovo bijeli, a tek rijetki od njih ostaju crni. Priča je to o lipicancima, konjima neodoljive ljepote. Iako su ime dobili po slovenskim Lipicama, korijen riječi neodoljivo podsjeća na Lipik, slavonski gradić poznat po Državnoj ergeli osnovanoj 1938. No otkako je u njemu još 1843. grof Izidor pl. Janković izgradio prve štale, lipicanac je postao jedan od najupečatljivijih simbola Lipika i najveća turistička atrakcija. U ljepoti prirode na Stazi lipicanaca i kune, koja u duljini od stotinjak kilometara spaja Lipik i Pakrac, ne uživaju samo jahači, nego i biciklisti i šetači.

U Slavoniji je i jedna od najstarijih ergela u Europi. Državna ergela u Đakovu osnovana je davne 1506., a lipicanci se na njoj uzgajaju od početka 19. stoljeća. Osim u pastuharnici u središtu grada, uzgajaju se i u Ivandvoru, nekoliko kilometara od Đakova. U sklopu pastuharnice nalazi se i najveća zatvorena jahaonica u Hrvatskoj u kojoj se uz atraktivne predstave s konjima, održavaju preponska, zaprežna i dresurna natjecanja.

5

Kada je engleska kraljica Elizabeta II. na otvaranju Olimpijskih igara u Münchenu ugledala četveropreg s đakovačkim lipicancima, toliko je bila impresionirana da je u listopadu 1972. s obitelji posjetila Državnu ergelu u Ivandvoru i pastuharnicu, a nije odoljela ni vožnji središtem grada u četveropregu. Povijest se ponovila četrdesetak godina kasnije kada je obilazeći Hrvatsku, pastuharnicu i Ivandvor posjetila Camilla – vojvotkinja od Cornwalla, supruga Charlesa, princa od Walesa.

Slavoncima su lipicanci mnogo više od radnih životinja, oni su stvar prestiža i ogledalo imanja na kojima se uzgajaju. Okićeni i ponosni, sudionici su gotovo svih tradicijskih manifestacija u Slavoniji. //

6

7

1, 4 ***Dvorac Pejačević, Virovitica*** / SAŠA PJANIĆ | *2* ***Kurija Janković, Kapela Dvor*** / MATIJA TURKALJ | *3* ***Kurija Janković, Kapela Dvor*** / SAŠA PJANIĆ
5 ***Ljetnikovac grofa Draškovića, Noskovci*** / IGOR ŠELER | *6* ***Pustara Višnjica, Slatina*** / ANTE VUČEMILOVIĆ | *7, 8* ***Dvorac Pejačević, Našice*** / SAŠA PJANIĆ

Virovitički Dvorac Pejačević na Plemićkoj ruti

1

Kurija Janković u Kapela Dvoru sedam kilometara sjeverno od Virovitice pravo je mjesto za moderne turiste u potrazi za originalnim doživljajem. Današnji *heritage* hotel s četiri zvjezdice nekada je bio ladanjsko imanje i lovačka kuća obitelji Janković iz Suhopolja.

2

3

Povjesničari će istraživati obiteljska stabla, arhitekti forme i odnos s krajolikom, etnolozi običaje i kulturu, umjetnici će tražiti inspiraciju, a turisti će jednostavno uživati u legendama, gurmanskom doživljaju, skladu i ljepoti prirode. Bez obzira na to kojoj od ovih skupina pripadali, "Plemićka ruta" otkrit će vam najljepše dijelove virovitičkog kraja. Ova lijepa priča povezuje ljetnikovac grofa Draškovića iz 19. stoljeća u Noskovcima, danas poznat kao "Dravska priča", atraktivno izletište Pustaru Višnjica u blizini Slatine, Dvorac Janković u Suhopolju, Kuriju Janković u Kapela Dvoru i raskošan Dvorac Pejačević u Virovitici.

4

5

6

Iako je Plemićka ruta tematska staza u virovitičkom kraju, *s obzirom na brojne kurije i dvorce mogla bi se proširiti čitavom Slavonijom.*

Da u to vrijeme njihov dvorac u Suhopolju nije bio po europskim standardima potvrđuje i priča o mađarskoj plemkinji koja je odbila prosidbu Elemira pl. Jankovića jer joj se nikako nije sviđao posjed. Iako je grof nakon toga nadogradio dvorac i zasadio perivoj, ljubav im nije bila suđena. Grofovo srce u međuvremenu je pripalo je Ilki, kćeri upravitelja imanja, koja mu je postala žena. Obnovljeni dvorac u Suhopolju danas je Centar za posjetitelje s 15 soba, a iza pročelja zgrade iz sredine 18. stoljeća skrivaju se sva moderna čuda tehnologije – multimedijska izložbena dvorana, 5D kino i kreativni laboratorij.

S koje god strane krenuli "Plemićka ruta" odvest će vas u središte Virovitice, u prekrasan Dvorac Pejačević izgrađen na početku 19. stoljeća. Iako je bio i u vlasništvu njemačke kneževske obitelji Schaumburg-Lippe, a kasnije i hrvatskog grofa Draškovića, ime je dobio po prvim vlasnicima i graditeljima. Pejačevići su bili utjecajni i rado viđeni gosti na habsburškom dvoru, a arheolozi su istražujući srednjovjekovnu utvrdu ispod dvorca otkrili tajni prolaz koji vodi do grofovih odaja i pobuđuje maštu turističkih vodiča. //

7

8

Od Našica i Valpova do Donjeg Miholjca

Nazivali su je "našičkom princezom", njezin otac i djed bili su hrvatski banovi, a baka i majka obožavale su glazbu i umjetnost. Skladateljica Dora Pejačević vraćala se u Našice čitav život. U tom su gradu njezini preci, iz iste one loze kojoj su pripadali i virovitički Pejačevići, 1812. izgradili dvorac, a početkom 20. stoljeća stotinjak metara dalje njezin je brat izgradio manje neoklasicističko zdanje. Veliki i mali dvorac, kako ih Našičani jednostavno nazivaju, i danas dominiraju gradskim parkom u kojem je nekada Dora tražila nadahnuće za svoja glazbena djela. »

1

Dvorac ima i Valpovo, i to jedan od najvećih u Hrvatskoj. Prandau-Norman jedinstvena je obnovljena srednjovjekovno-barokna cjelina nastala u prvoj polovici 18. stoljeća. Još i danas valpovačkim krajem kruži priča o bijeloj gospi, duhu djevojke koja je u 19. stoljeću opsjedala mladog natporučnika carske konjičke pukovnije Kuschmanna, inače gosta baruna Prandaua. Za vrijeme liječenja u valpovačkim željeznim toplicama svake noći ukazivala mu se mlada žena tvrdeći da je ubijena prije stotinu godina i da je njezino tijelo bačeno pokraj gradske kapele u sklopu dvorca. Govorila mu je da se neće smiriti dok se ne pokopa u svetoj zemlji, a ako joj ispuni želju, vratit će mu zdravlje i otkriti gdje je skriveno blago. Na iznenađenje svih koji su bili uvjereni da natporučnik halucinira, kostur mlade žene pronađen je upravo pokraj kapele. Priča se da je mjesec dana kasnije Kuschmann u potpunosti ozdravio, a duh žene, kao i blago nestali su zauvijek.

2

Na ostacima cistercitske opatije Vallis Honesta de Gotho iz 13. stoljeća *u Kutjevu isusovci su u 18. stoljeću izradili impozantni barokni dvorac, a imanje je vrhunac doživjelo u vrijeme plemićke obitelji Turković.*

U Donjem Miholjcu dva su dvorca iz različitih razdoblja povezana zajedničkim trijemom. Onaj stariji, Prandau, sagrađen je 1818. u kasnobaroknom stilu, a noviji Mailath početkom 20. stoljeća u engleskom tudorskom stilu. Navodno se grof Mailath osobno obvezao caru Franji Josipu I. za vrijeme njegova posjeta Donjem Miholjcu 1901. da će do sljedećega carskog posjeta grad dobiti dvorac. Obećano – učinjeno. //

3

4

5

6

talijanskoj kneževskoj obitelji, papini ga nećaci u 18. stoljeću proširuju, daju mu konačan izgled, a ispod dvorca uređuju moderne vinske podrume koji su i danas u funkciji. Razoren u Domovinskom ratu, temeljito je obnovljen kao spomenik kulture s vidljivim tragovima graditeljskog preslojavanja na pročelju, a iz njegova atrija puca najljepši pogled na Dunav u gradu.

Dvorci Eltz i Odescalchi odlikuju se neobičnom ljepotom i iznimnom kulturnom vrijednošću i važan su dio bogate ponude destinacije Vukovar – Vučedol – Ilok, koja je prestižnu titulu EDEN osvojila na temu kulturnog turizma. //

Na istoku Hrvatske: dvorci Eltz i Odescalchi

Iza teških drvenih vrata vukovarskog dvorca Eltz kriju se stoljeća bogate i burne povijesti. Njegovu gradnju 1749. započeo je vlasnik vukovarskog feuda grof Anzelmo Kazimir Eltz, prvo veće proširenje doživio je tridesetak godina kasnije, početkom 20. stoljeća bečki arhitekt Siedeka dao mu je prepoznatljiv raskošan izgled, a krajem istog stoljeća potpuno je uništen u Domovinskom ratu. U novom mileniju vraća mu se stari sjaj pa ga povjesničari umjetnosti i arhitekti danas smatraju jednom od najreprezentativnijih zgrada baroknog razdoblja u Hrvatskoj, a mnogim Vukovarcima i turistima najljepša je građevina u gradu.

Još od 1968. u njega se iz zgrade dilžanske pošte premjestio Gradski muzej Vukovar, osnovan donacijom rimskog novca, namještaja, oružja i zbirke umjetničkih slika s kraja 19. stoljeća dr. Antuna Bauera.

Još jedan dvorac na istoku Hrvatske prenamijenjen je u atraktivan muzej. Dvorac Odescalchi danas je sjedište Muzeja grada Iloka s arheološkim, srednjovjekovnim, etnografskim i galerijskim odjelom. Dominira središtem grada još otkada ga je u 15. stoljeću podigao Nikola Iločki. Nakon što je u znak zahvalnosti za pomoć u oslobađanju Iloka od Turaka pripao papi Inocentu XI. Odescalchiju i njegovoj

7

1 ***Dvorac Kutjevo*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *2* ***Dvorac Prandau-Mailath, Donji Miholjac*** / IVO BIOČINA | *3, 4* ***Dvorac Prandau-Norman, Valpovo*** / SAŠA PJANIĆ
5 ***Dvorac Eltz, Vukovar*** / SAŠA PJANIĆ | *6* ***Dvorac Odescalchi, Ilok*** / IVAN RIPIĆ | *7* ***Dvorac Odescalchi, Ilok*** / FILIP BEUSAN

1

2

Iako neobnovljeni, ***dvorac Kulmer-Marković u Cerniku, kurija Adamović-Cseh u Erdutu, dvorac Eugena Savojskog u Bilju, dvorac obitelji Esterhazy u Dardi, kompleks dvorca Tikveš, dvorac u Kneževu, barokni dvorac Gosseau-Sandor-Khuen u Nuštru*** *svjedočanstva su bogate povijesti. Ni plemići nisu mogli odoljeli ljepoti Slavonije.*

Osječka Tvrđa, brodska Tvrđava i iločki kraljevski grad

Navodno je tijelo generala Johanna Stephana von Beckersa, voditelja gradnje osječke Tvrđe, nakon njegove smrti zazidano u zidine uz sjeverna Vodena vrata. Priča se da 1768. ni car Josip II. nije uspio ući u Tvrđu jer je stigao u Osijek nakon zalaska Sunca pa je smještaj potražio u gostionici "K šaranu" na mjestu današnjeg Esseker centra. VJeruje se i da je u Tvrđi još uvijek skrivena škrinja habsburške carske riznice koja je kompletno preseljena u Osijek nakon što je Napoleon zaprijetio Beču.

Iako je u 18. stoljeću slovila za jednu od najmodernijih europskih utvrda, nikada nije ispunila svoju vojnu funkciju, a danas su uz Vodena vrata i kulu vodotoranj ostale očuvane još jedino zidine prema Dravi i Krunske utvrde na lijevoj strani rijeke, no barokni grad koji je u njoj sagrađen po mnogima je najatraktivniji dio Osijeka.

1 ***Dvorac Kulmer-Marković, Cernik*** / IGOR ŠELER | *2* ***Tvrđa, Osijek*** / GORAN ŠAFAREK | *3* ***Ilok*** / IGOR ŠELER | *4* ***Crkva sv. Ivana Kapistrana, Ilok*** / FILIP BEUSAN

4

5

Srednjovjekovne zidine u Iloku duge su oko 1350 metara, a s manjim kulama, danas su najveći sačuvani fortifikacijski kompleks u kontinentalnom dijelu Hrvatske. Obnovom zidina u 15. stoljeću Nikola Iločki, ban Hrvatske, Slavonije i Mačve, vojvoda od Transilvanije i kralj Bosne, podignuo je novu palaču u zapadnom dijelu grada. S obzirom na to da je Nikola Iločki nosio kraljevsku titulu, Ilok nije bio samo još jedna srednjovjekovna utvrda, nego pravi kraljevski grad. //

U Slavonskom Brodu uz rijeku Savu, na graničnom prijelazu između Turske i Austrije – jednom od najvažnijih strateških i prometnih mjesta, u 18. stoljeću na sugestiju Eugena Savojskog izgrađena je tvrđava za četiri tisuće vojnika i 150 topova. Na monumentalnoj građevini pravilnog zvjezdolikog oblika punih šezdeset godina danonoćno su radili slavonski seljaci. Ovaj iznimno očuvan i obnovljen spomenik, s Muzejom tambure, Galerijom Ružić i programom živuće povijesti, danas je središte kulturnog života Slavonskog Broda.

5 ***Srednjevjekovne zidine, Ilok*** / SERGIO GOBBO

3

6

7

6 ***Tvrđa, Slavonski Brod*** / IGOR ŠELER | *7* ***Tvrđa, Slavonski Brod*** / FILIP BEUSAN

Srednjovjekovni gradovi na padinama Papuka

1

2

Jedni pričaju da je ime dobio po lijepoj vili zazidanoj u njegove temelje, drugi po lijepoj kneginji koja se bacila s najviše kule, a treći vole priču o volu plave dlake koji je spavao u hladu oraha pokraj rascvjetane ruže pa je upravo na tom mjestu izgrađen grad tvrd poput oraha i lijep poput ruže. Iako se pretpostavlja da impresivni Ružica grad iznad Orahovice nastao prije 1220., ne može se sa sigurnošću reći koje je godine izgrađen, ne zna se ni tko je njegov graditelj ni kako su se toliki kameni blokovi dovlačili do vrha brda na sjeveroistočnim padinama Papuka.

Od čak osam srednjovjekovnih starih gradova na padinama Papuka, jedan od najljepših smjestio se na južnoj strani brda Lapjak u blizini Velike, ulaza u Park prirode. Nastao u 13. stoljeću, u početku je bio u vlasništvu veličkih Befekijevaca, a nakon osvajanja Osmanlija postao je vojnička postaja. Izduženim peterokutnim tlocrtom, čija monumentalna sjeverna fasada izgleda kao pramac broda, razlikuje se od svih sličnih utvrda na ovome području. Danas tek djelomično sačuvan, još uvijek izaziva divljenje izletnika i planinara koji odaberu poučnu stazu Lapjak.

Srednjovjekovni grad Kaptol, također na obodu Papuka, nekada je bio ugledni dio požeškog kaptola sv. Petra osnovanog u 13. stoljeću. Kada su u 16. stoljeću Slavonijom zavladale Osmanlije, tu je živio zloglasni Dizdar-aga. Utvrda je obnovljena u 18. stoljeću, a od 19. stoljeća u vlasništvu je Stolnoga đakovačkog kaptola. U gradu se živjelo sve do 1943. pa je ostao dobro očuvan i nezaobilazna je postaja planinara i ljubitelja prirode. Odlukom pape Ivana Pavla II. danas je srednjovjekovni grad Kaptol u vlasništvu Požeške biskupije. //

5

Da je Slavonija oduvijek bila na važnim strateškim pravcima potvrđuju ***ostaci starih gradova i utvrda*** *poput ranosrednjovjekovne gradine u Lovčiću u blizini Slavonskog Broda, starog grada Čaklovca na obroncima Psunja, srednjovjekovne kule u Erdutu, utvrde u Šarengradu...*

4

3

1 ***Stari grad Velika, Papuk*** / ALAN ČAPLAR | *2* ***Stari grad Velika, Papuk*** / IGOR ŠELER | *3* ***Srednjovjekovni grad Kaptol, Papuk*** / TZ PSŽ | *4* ***Srednjovjekovna kula, Erdut*** / IGOR ŠELER
5 ***Ružica grad, Orahovica*** / MATIJA TURKALJ | *6, 7* ***Slavonski banovac*** / IVO BIOČINA

Od Jankovića do Astona Martina

6

7

U gradiću Pakracu od 1256. do 1260. punom je parom radila prva kovnica novca u Hrvatskoj. Slavonskim banovcem, kako su zvali srebrnjak iz njezine radinosti, nije se plaćalo samo u Slavoniji nego i Mađarskoj, Sloveniji, Rumunjskoj i Bosni. Na jednoj strani srednjovjekovna je kovanica imala kunu pa Pakračani s pravom vjeruju da je njihov novčić preteča današnje hrvatske monete. Ova životinjica nije se slučajno našla na srebrnjaku. Prije pojave novca njezino krzno bilo je vrlo cijenjeno platežno sredstvo. Iako je kovnica radila samo četiri godine, nakon čega se preselila u Zagreb, uspomenu na nju još i danas čuva Muzej grada Pakraca u zgradi Malog dvora Janković u središtu grada. Posjetite li ga, možete iskovati vlastiti primjerak slavonskog banovca i ponijeti ga kući kao originalni suvenir iz Pakraca. ››

1

2

3

U Vrpolju, rodnom mjestu kipara Ivan Meštrovića, ***posjetite spomen-galeriju posvećenu ovom umjetniku svjetskog glasa čija djela krase najveće metropole.*** *Posjetite Novu Gradišku – najmlađi grad u Hrvatskoj i njegovu staru jezgru s dvije crkve, starim sudom i zatvorom iz 18. stoljeća.*

Zgrada muzeja u Malom dvoru uz Glavni dvor i dva manja gospodarska objekta dio je zaštićenog kompleksa Janković iz prve polovice 18. stoljeća. Okružuje ga veliko dvorište, nezaobilazna pakračka šetnica. Tu ćete otkriti jedno od tri najbolja pakračka mjesta za poljupce. Tako barem piše na ploči pokraj koje ne možete proći a da ne napravite *selfie*, bez obzira na to jeste li u paru ili solo.

Obitelj Janković i u susjednom Lipiku ostavila je dubok trag. U lipičkom stoljetnom perivoju, zaštićenom spomeniku parkovne arhitekture, još se kao dijete igrala grofica Jelka Janković, o čemu

1, 2 ***Spomen galerija Ivanu Meštroviću, Vrpolje*** / FILIP BEUSAN
3, 7 ***Nova Gradiška*** / MLADEN BOŽIČKOVIĆ | *4* ***Toplice, Lipik*** / SINIŠA UŠTULICA | *5* ***Toplice, Lipik*** / SAŠA PJANIĆ | *6* ***Graničarski čardak, Županja*** / ZVONIMIR TANOCKI

4

7

svjedoče brijeg, klupa i staza koji su po njoj dobili ime. U parku su na vrelima ljekovite vode 1886. izgrađene poznate hrvatske Toplice Lipik. Ljekovita voda izvire na dubini od 234 metra i stalne je temperature 60 Celzijevih stupnjeva.

Tu je Antunovo ili grofovo vrelo, jedna od prvih bušotina termomineralne vode u ovom dijelu Europe, ručno izbušena 1870. Već nakon pet godina mineralna voda punila se u boce, a Lipički studenac sve do 1993. bio je jedina prirodna mineralna voda domaće proizvodnje na hrvatskom tržištu.

A kad smo već u Lipiku, možda niste znali da su Bentley, Lamborghini, McLaren i Aston Martin DB10, poznat iz filma o Jamesu Bondu, opremljeni visokokvalitetnim staklom iz tvornice Lipik Glas i da su u njoj proizvedene staklene stube u svim Appleovim trgovinama. //

6

O nogometu, graničarskoj povijesti i Batinskoj bitki

5

U zemlji svjetskih viceprvaka u nogometu i osvajača Wimbledona ovi su se sportovi prvi put zaigrali baš u Slavoniji. Bilo je to krajem 19. stoljeća u Županji, a zasluge za početak sportske tradicije pripadaju devetorici Engleza koji su 1880. u tom gradu odlučili izgraditi tvornicu tanina. Jedan od njih, Fredy Hepburn, oženio se Katarinom Horvatović, koja je tako postala prva šokačka *lady*, rado viđena i u visokom engleskom društvu. ››

1

2

3

5

Iako je slavonski grad, Županja nudi neobičan ambijent seoske arhitekture. Tu ćete doznati da "ušoravnje" znači spajanje manjih zaselaka u jedinstvenu cjelinu. Najljepša je građevina Graničarski čardak iz 19. stoljeća, jedini preostali spomenik na Savi iz vremena Vojne krajine i dominacije Osmanlijskog carstva, u kojem je danas Zavičajni muzej Stjepana Grubera.

Još je jedan spomenik kulture nekada bio graničarska "štacija". Riječ je o rodnoj kući Petra Preradovića u Grabrovnici pokraj Pitomače, koja je danas pjesnikov memorijalni muzej.

Ako vas put nanese u Slatinu, ne propustite jedan od najljepše uređenih muzeja u Slavoniji, koji će vam ispričati tisućljetnu povijest grada i okolnih općina Čađavice, Sopje, Voćina, Mikleuša i Nove Bukovice.

U Batini je Memorijalni kompleks Batinska bitka podignut u sjećanje na jednu od najtežih vojnih operacija na Dunavu u Drugom svjetskom ratu. Na mjestu najžešćih borbi podignut je spomenik, rad hrvatskog kipara Antuna

1 ***Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Županja*** / SINIŠA UŠTULICA | *2, 3, 4* ***Zavičajni muzej, Slatina*** / SAŠA PJANIĆ | *5* ***Memorijalni kompleks Batinska bitka, Batina*** / EFEKT MEDIA

Augustinčića, a uz kriptu s posmrtnim ostacima tu je i spomen-dom sa stalnom muzejskom izložbom. Spomenik je najljepši vidikovac u ovom dijelu Baranje s pogledom na Dunav na kojem se susreću Hrvatska, Mađarska i Srbija. //

6 ***Mamutovac, Slatina*** / BOJAN HARON MARKIČEVIĆ

6

7

8

7, 8 ***Rodna kuća Petra Preradovića, Grabrovnica*** / SAŠA PJANIĆ

Ivan Rakitić, Mario Mandžukić i Ivica Olić, *srebrni sa Svjetskog prvenstva u nogometu 2018., u središtu zavičaja, u Slavonskom Brodu, dobili su zvjezdane spomen-ploče, njihov suigrač* ***Domagoj Vida*** *u rodnom Donjem Miholjcu uzgaja crne slavonske svinje, a* ***najbolji strijelac Svjetskog prvenstva 1998. Davor Šuker*** *rođen je u Osijeku.*

Puna izn

enadenja

FOTO | IVO BIOČINA

1

Banskim brdom, doduše s najvišom točkom od 243 metra, Baranjci se jako ponose, no brdo je brdo ma koliko nisko bilo. U Srijemu će reći da nema ljepše gore od Fruške gore, ali tek kada krenete nabrajati sve planine koje okružuju požešku kotlinu, mogli biste pomisliti da se nalazite u nekom gorskom dijelu Hrvatske, a ne u srcu Slavonije. Požeška gora, Papuk, Dilj-gora, Krndija i Psunj ruše sve predrasude o Slavoniji kao prostranoj ravnici.

Iako je s 985 metara nadmorske visine Psunju pripala titula najviše slavonske planine, Papuk je 1999. dobio status parka prirode, a 2015. UNESCO-va geoparka. Ovaj bajkovit prostor proteže se na više od 336 četvornih kilometara, a više od 96 posto površine prekriva šumska vegetacija s čak 13 tipova šume.

Park prirode
Papuk

Znate li da su Papuk i Psunj nekada bili otoci u Panonskom moru, *a Sovsko jezero jedini je njegov dio koji nije presušio? Na Papuku su ponor Uviraljka, važno zimovalište šišmiša, i Suhodolka, koja je s više od 90 metara dubine najdublja špilja u kontinentalnom dijelu Hrvatske.*

2

3

1 *Planinarski dom Jankovac* | ALAN ČAPLAR | 2 *Ulaz u Park prirode Papuk, Velika* | ALAN ČAPLAR | 3 *Ivačka glava, Papuk* | ALAN ČAPLAR
4 *Izletište Omanovac, Psunj* | IGOR ŠELER | 5 *Slap Skakavac, Jankovac* | SAŠA PJANIĆ | 6 *Sovsko jezero, Čaglin* | IGOR ŠELER | 7 *Putokaz u Dubokoj* | ALAN ČAPLAR | 8 *Geološki spomenik prirode Rupnica, UNESCO svjetski geopark Papuk* | SAŠA PJANIĆ

4

6

7

5

Na njegovim sjevernim obroncima prostire se park-šuma Jankovac – jedna od najljepših gorskih dolina, okružena mističnom stoljetnom bukovom šumom. Danas je ovo i poznato planinarsko izletište s planinarskim domom sa 60 ležajeva, poučnim stazama, gorskim potocima i jezerima, špiljama i s više od dvije tisuće biljnih i životinjskih vrsta te slikovitim slapom Skakavcem koji se s 36 metara visoke stijene obrušava u Kovačicu.

8

9 ***Geološki spomenik prirode Rupnica*** / GORAN SALETTO

Ovaj dio Papuka toliko je impresionirao voćinskog plemića Josipa pl. Jankovića, koji ne samo da je odlučio tu živjeti nego je pokopan u špilji iz koje puca prekrasan pogled. U njegovu čast najljepšim dijelom park-šume – uz planinarski dom, dva umjetna jezera, vodopad Skakavac i Maksimovu špilju – danas vodi Grofova poučna staza s infopločama, drvenim mostovima i stubama.

U sjeverozapadnom dijelu Parka prirode smještena je Rupnica, jedinstveni geološki spomenik prirode vulkanskog podrijetla, zapravo prirodni mozaik velikih stijena složenih poput stuba. Do Rupnice ćete najprije doći iz Voćina u kojem je – uz Veliku s druge strane Parka – smješten centar za posjetitelje i službeni ulaz u Park prirode. //

1

2

3

Park prirode
Kopački rit

Zovu ga europskom Amazonom, najveća je unutarnja delta Dunava i nikada ne izgleda jednako. Smješten između Dunava na istoku i Drave na jugu, prirodni je močvarni rezervat i jedno od najočuvanijih poplavnih područja. Najveće je mrjestilište slatkovodne ribe u Podunavlju i jedna od najvećih fluvijalno-močvarnih nizina Europe.

Prostire se na 231 četvornom kilometru, od čega na posebni zoološki rezervat na njegovu jugu otpada oko 70 četvornih kilometara. Uvršten je na popis ornitološki značajnih područja, Ramsarskom konvencijom proglašen je međunarodno značajnim područjem, a dio je prekograničnog Rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, koji je pod zaštitom UNESCO-a.

Kopački rit kombinacija je mađarskih riječi kapocs i ret, u prijevodu kopča i livada. Baš poput kopče među močvarnim livadama, drveni mostovi duboko prodiru u rit i tako posjetiteljima pružaju jedinstven doživljaj ovog prirodnog fenomena.

Rijeke i poplavne vode kreirale su njegov neobičan reljef, stvarajući sprudove, ade i bezbrojne rukavce u kojima su dom pronašle rijetke i ugrožene biljne i životinjske vrste. Tu je zabilježeno više od 280 vrsta ptica, od kojih se 141 redovno ili povremeno gnijezdi. Često ćete vidjeti i ugroženog orla štekavca kako slobodno leti iznad vode.

4

5

6

7

Vani je sloboda
#outsideisfree

Ako ste u Slavonskom Brodu, posjetite umjetno jezero Petnju, ribičku oazu na južnim obroncima Dilja. Udaljeno je tek sedam kilometara od grada, a sa stazama za šetnju i sportovima na vodi omiljeno je izletište Brođana. U blizini je erozivni kanjon Pljuskare s nekoliko manjih slapova i špilja, od kojih je najatraktivnija ona sa stropom prekrivenim fosilima još iz doba Panonskog mora. ››

Bogati biljni i životinjski svijet i ljepotu prirode Kopačkog rita u toplijem dijelu godine najbolje je otkriti turističkim brodom, čamcem ili kanuom uz pratnju stručnih vodiča, a kopnenim putem moguće ga je obići turističkim vlakom, biciklom ili pješice. Informativni centar na samom ulazu u Park prirode s ugostiteljskim sadržajima idealna je polazna točka za upoznavanje neobičnoga močvarnog svijeta.

U Kopačkom ritu atraktivan je kompleks ladanjskog dvorca Tikveš iz 19. stoljeća, poznat i kao Titov dvorac. U njemu su se jugoslavenski državnici kralj Aleksandar i Josip Broz Tito odmarali nakon lova u okolnim šumama. I danas imanje i šuma osvajaju neobičnom ljepotom. Više o svemu tome otkrijte u novootvorenom Prezentacijsko-edukacijskom centru Tikveš. //

8

1, 7 ***Kopački rit*** / IVO BIOČINA | *2, 4, 6, 8* ***Kopački rit*** / MARIO ROMULIĆ & DRAŽEN STOJČIĆ | *3, 5* ***Kopački rit*** / GORAN ŠAFAREK

Među vinogradima na Dilj-gori nisu više samo stari ljetnikovci poput onoga obitelji Brlić u kojem je hrvatska spisateljica Ivana Brlić Mažuranić pisala najljepše bajke. Tu su Brođani izgradili vikendice i obiteljske kuće pa se grad prirodno proširio i na padine Dilja. U blizini je i Šuma Striborova, poznato izletište s likovima Ivaninih priča, i planinarski dom u Popovićevoj šumici.

1

2

Dvadesetak kilometara sjeverno od Slavonskog Broda Ljeskove su vode, osam izvora s potocima i umjetnim jezerom, a istočno od grada prisavski je pašnjak Gajna s močvarnom florom i faunom, na kojem i danas pasu podolska goveda, posavski konji i crne slavonske svinje – redom autohtone hrvatske pasmine. Do ovog zaštićenog krajobraza s poučnom stazom i vidikovcem vodi biciklistička staza iz središta Broda. U blizini je posebni ornitološki rezervat Bara Dvorina s više od 160 vrsta ptica i kompleks umjetnih ribnjaka Jelas od kojih su dva zaštićena kao posebni ornitološki rezervati s više od 230 vrsta ptica i najvećom kolonijom čaplji u Hrvatskoj.

*“**Dravska priča**” u Noskovcima i Park prirode **Kopački rit** dio su prekograničnog **Rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav** koji je zbog iznimne bioraznolikosti pod zaštitom UNESCO-a.*

1 ***Lonjsko polje*** / ZORAN JELAČA | *2* ***Rezervat Prašnik, Stara Gradiška*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *3* ***Crna slavonska svinja, pašnjak Gajna, Oprisavci*** / SAŠA PJANIĆ
4 ***Podolsko govedo, pašnjak Gajna, Oprisavci*** / SAŠA PJANIĆ | *5* ***“Dravska priča”, posjetiteljski centar, Noskovci*** / TATJANA ARNOLD SABO | *6* ***Noskovci i Drava*** / IVAN DARKO GRLICA
7 ***Promatranje ptica, Noskovci*** / IVAN DARKO GRLICA | *8* ***Čaplja danguba*** / IVAN DARKO GRLICA

4

5

Iva je još jedan pašnjak i zaštićeni krajobraz na području općine Dragalić, a malo dalje – na području Stare Gradiške prostire se Prašnik, posebni rezervat šumske vegetacije i jedan od posljednjih ostataka slavonske hrastove prašume. Zaštićena je i stoljetna grabova šuma između Nove Gradiške i Okučana. Tu ste već na vratima Parka prirode *Lonjsko polje*, najvećega zaštićenog močvarnog područja u čitavom dunavskom porječju i najvećega prirodnog rezervata ptica i mrjestilišta šarana u Europi. //

Od Dravske priče do šuma hrasta lužnjaka

Šetnja šumom opušta i puni energijom, baš kao i šetnja uz rijeku, a barem šuma i rijeka u Slavoniji ne nedostaje. Na sjeverozapadu regije u Informativno-edukativnom centru i hostelu "Dravska priča" u Noskovcima pokraj Čađavice ponovno ćete otkriti svu ljepotu prirode. Svijet sova, bogata flora, kutak leptira, svijet riba, vodozemaca i gmazova,

8

3

6

7

ptičja pjevaonica te dravske šume vila i vilenjaka tek su mali dio onog što vas tamo očekuje. Centar i hostel smješteni su u obnovljenom ljetnikovcu grofa Draškovića iz 19. stoljeća u središtu perivoja, spomenika parkovne arhitekture, a poučna staza *Dravi u zagrljaj* vodi do same obale rijeke na kojoj je odmorište i promatračnica za ptice.

Na istoku Slavonije močvarna područja uz Dunav, Savu, Bosut i Spačvu nekada su bila neprohodne prašume. Slavonske šume u svijetu su poznate po impozantnim primjercima hrasta lužnjaka, a među njima je Spačva, najveća cjelovita autohtona šuma slavonskog hrasta lužnjaka u kojoj rastu neki od njegovih najljepših primjeraka. »

1

U bogatoj spačvanskoj šumi ljepotom se izdvajaju Virovi koji su dio ekološke mreže Natura 2000 država članica Europske unije. S nepuna dva kilometra duljine i šezdesetak metara širine obuhvaćaju dio istoimene rječice, kreirajući tipični slavonski krajobraz. Ova jedinstvena oaza bogata biljnim i životinjskim vrstama zahvaljujući podzemnim vodama nikad nije presušila i svojevrsni je ulazak u spačvansku oazu mira. Tu ćete spoznati kako uistinu zvuči tišina i potpuno se sjediniti s prirodom.

U Bošnjacima posjetite Šumarski muzej i ne propustite vožnju ekomobilom po starim Kunjevcima, ograđenom lovištu Hrvatskih šuma u blizini Vinkovaca.

"Tko je jedanput bio u toj našoj drevnoj šumi, s onim divnim stabarjem, spravnim, čistim i visokim, kao da je saliveno, taj je ne može nikad zaboravit", tim je riječima opisao slavonske šume hrvatski pisac i šumar Josip Kozarac, a mnogi su se ljubitelji prirode u to i uvjerili. //

2

1 Šumarski muzej, Bošnjaci | SAŠA PJANIĆ | *2 Jelen lopatar, Kunjevci* | ZVONIMIR TANOCKI
3 Streličari, izletište Omanovac, Psunj | NINA ĐURĐEVIĆ | *4 Adrenalinski park Duboka* | NINA ĐURĐEVIĆ | *5 Tauberove stijene, Velika* | SAŠA PJANIĆ | *6 Park šuma Jankovac, Papuk* | ALAN ČAPLAR | *7 Izletište Omanovac, Psunj* | NINA ĐURĐEVIĆ

3

4

5

U vinkovačkom Zrakoplovnom klubu Vrabac možete postati pilot ultralakih zrakoplova za samo jedan dan i otkriti Slavoniju iz ptičje perspektive. Ljubitelji visina neće propustiti ni let ultralakim letjelicama, motornim zmajevima i Cessnom iznad Papuka. U blizini općine Velika prvo je registrirano letjelište u Slavoniji za parajedrilice i ovjesne jedrilice, a pogled iz zraka na guste šume poseban je doživljaj.

Zrak i zemlja

Paraglajderi su u ovom dijelu Hrvatske otkrili svoja omiljena letjelišta, među kojima je Omanovac, izletište na Psunju iznad Pakraca s kojeg puca jedan od najljepših pogleda na Slavoniju.

7

Ne može se pouzdano tvrditi da je 159 kilograma težak som najveća riba ikada ulovljena u Slavoniji, *no posve je sigurno da rekord u slavonskom lovnom turizmu drži jelen kapitalac s 253,26 CIC točaka ulovljen u baranjskim šumama.*

6

Planinari će uživati na duljim i zahtjevnijim stazama među kojima je i atraktivna kružna tura Velički visovi na Papuku, tu su i Sokoline, prvo sportsko penjalište u Slavoniji, a Cesta ruža i vina u Pleternici ili Staza sokola koja od Požege vodi do vidikovca Sokolovac na Požeškoj gori nisu nimalo zahtjevne pa ih mogu svladati i oni koji nemaju kondicije.

U ovom dijelu Hrvatske ribolov je tradicionalno jedan od najomiljenijih oblika rekreacije. Pruža neograničene mogućnosti odmora u prirodi – od individualnih boravaka pokraj jezera, rijeka i potoka do zabave za čitavu obitelj na izletištima s ribnjacima poput onih u okolici Virovitice, Slavonskog Broda, Pakraca, Lipika, Požege ili Đakova.

Slavoniju lovci jednostavno obožavaju. U njezinim gustim šumama oduvijek su lovili plemenitaši, vojskovođe i državnici, a i danas je ovaj dio Hrvatske omiljena destinacija lovnog turizma. ››

1

2

3

Ne morate biti ljubitelj lova i ribolova da biste uživali u prekrasnoj prirodi. Šetnja poučnim stazama, posjet prirodnim fenomenima, arheološkim nalazištima i ostacima utvrda, fotosafari uz iskusne vodiče i *off-road* kakav ćete doživjeti primjerice na obroncima Papuka, Psunja i u Baranji otkrit će vam najskrivenije kutke Slavonije.

Škole jahanja, terapijsko i rekreativno jahanje i ture za najiskusnije jahače u ponudi su od Lipika i Đakova, Višnjice, Poljanaca i Garčina, Požege, Pleternice, Bilja i Vinkovaca, a nedostaje li vam odvažnosti, jednostavno odaberite vožnju fijakerom. Nije baš neka rekreacija, ali je sjajan doživljaj. //

U Nijemcima zaplovite Bosutom i Spačvom riječnim katamaranom Sv. Katarina, *a u Osijeku posjetite najveću vodenicu u Hrvatskoj, mlin-brod na rijeci Dravi. Pokraj Pitomače ne propustite Križnicu, kontinentalni otok neobične ljepote dravskog meandra.*

Voda i vatra

Život uz rijeku ima posebnih čari, odražava se na ležeran životni stil i karakter Slavonaca. Voda smiruje i liječi, putuje kroz prostor i vrijeme, spaja gradove i civilizacije. Obale rijeka pozivaju na šetnju. Vole ih pjesnici i slikari, ljubitelji prirode, ali i rekreativci – od trkača i biciklista do jahača.

1 ***Rekreativno jahanje, Garčin*** / FILIP BEUSAN | *2* ***Kamp, Garčin*** / IGOR ŠELER | *3* ***Poloj, Slavonski Brod*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *4* ***Ušće Drave u Dunav*** / DENIS DESPOT
5 ***Vožnja brodom, Dunav*** / SINIŠA UŠTULICA | 6 ***Vodenica, Osijek*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *7* ***Zlatna Greda, Kopački rit*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *8* ***Plaža Draž, Osijek*** / NINA ĐURĐEVIĆ

5

6

Otkrijte slavonske gradove i mjesta iz nove perspektive – ne propustite vožnju u kanuu, kajaku i na brodu Dunavom, Dravom, Savom ili manjim slavonskim rijekama poput Bosuta i Spačve. Njihove obale sjajan su izbor za sunčanje u ljetnim mjesecima, a ugodna temperatura vode pružit će vam pravo osvježenje. Ako ste robinzonski tip, odlučit ćete se za neko skrovito mjesto na prirodnoj plaži, a volite li druženje i zabavu, odabrat ćete gradske plaže poput onih u Sportsko-rekreativnom centru Poloj u Slavonskom Brodu, Rekreacijskom centru Copacabana u Osijeku, kupalištu Poloji u Županji ili na poznatoj Vukovarskoj adi.

Poput ljudi, i ptice vole život uz rijeke pa je Slavonija njihovo omiljeno stanište. Želite li upoznati ovaj bogati svijet, možda najbolje da krenete od promatračnice za ptice. Uz promatranje ptica u sklopu projekta "Dravska priča" u Noskovcima i promatračnicu u Borovu, jedna od najatraktivnijih promatračnica smještena je na turističkom putu "Idemo u Srijem" u srcu polja u Nijemcima. Promatrači ptica kažu kako se tu, uz miran Bosut, u jednom satu može vidjeti više vrsta ptica nego na drugim mjestima u nekoliko dana. ››

7

8

9 ***Nijemci*** / SINIŠA UŠTULICA

4

9

1

2

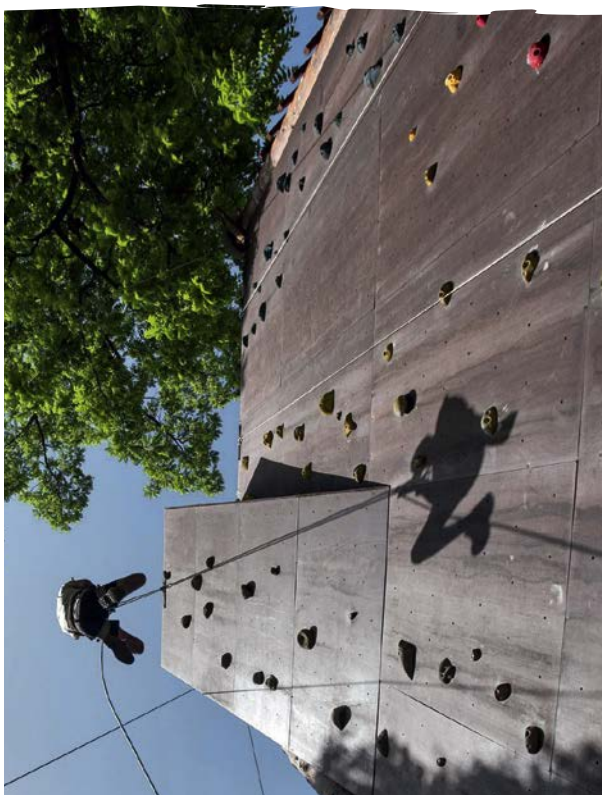
Za posve drugačije iskustvo posjetite adrenalinski park u eko-centru Zlatna Greda smještenom u istoimenoj pustari i novootvoreni adrenalinski park Duboka u Velikoj u sklopu Parka prirode Papuk. Doživite pravu pustolovinu u srcu šume, provozajte se kajakom po Parku prirode *Kopački rit*, a umjesto automobilom, istražite Baranju biciklom.

Najvatreniji ovisnici o adrenalinu jedva čekaju Pannonian Challenge, najveću manifestaciju ekstremnih sportova i glazbe u jugoistočnoj Europi, koja se krajem proljeća pet dana održava na osječkoj plaži Copacabani, koju odmila zovu Kopika. //

U Belišću, Europskom gradu sporta 2017. i Europskoj regiji sporta 2018., rođen je ***Matija Ljubek, dvostruki olimpijski pobjednik u kajaku,*** *koji je prve zaveslaje napravio na Dravi, a pješčana plaža Bistrinci poznata je po "bistriginu", lokalnoj izvedenici picigina.*

1 ***Pannonian Challenge, Osijek*** / SAMIR KURTAGIĆ | *2* ***Poloj, Slavonski Brod*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *3* ***Adrenalinski park, pustara Zlatna Greda*** / NINA ĐURĐEVIĆ

3

5

5 ***Zlatna greda, vožnja kanuom*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *6* ***Zlatni Lug*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *7* ***Biciklisti, Požega*** / SINIŠA UŠTULICA

Dunav, Drava, Sava i bicikl

Slavonijom prolazi EuroVelo 13 – Ruta željezne zavjese, u Hrvatskoj poznata kao Dravska ruta. U duljini od 138 kilometara Slavonijom prolazi i dionica EuroVelo 6 – Dunavske biciklističke rute koja vodi najslikovitijim predjelima Kopačkog rita, Osijeka i Aljmaša, Erdutskim vinogorjem te nizvodno Dunavom kroz Vukovar, Vučedol i Ilok. Dijelom se preklapa s dvije slavonske biciklističke rute – kružnom biciklističkom rutom Srijem i Panonskom rutom mira. EuroVelo 13 i EuroVelo 6 spaja cikloturistička ruta Europske Amazone koja povezuje prirodne vrijednosti pet zemalja.

Savska biciklistička staza nastavlja se na EuroVelo 6, a na području Slavonskog Broda i Nove Gradiške više je od dvadeset biciklističkih ruta pod zajedničkim imenom Slavonia Bike. Osijek je grad s najviše biciklističkih staza u Hrvatskoj koje se u duljini od 47 kilometara šire prema okolnim mjestima i nadovezuju na državne i europske koridore.

Slavonija je odličan odabir bez obzira na to bavite li se biciklizmom rekreativno ili profesionalno. Biciklirati možete svagdje, lokalne biciklističke staze prolaze urbanim sredinama, netaknutom prirodom, brdskim dijelovima Slavonije, a volite li spajati rekreaciju i hedonizam, uživat ćete u stazama na kojima su vinske kušaonice i restorani. Od ravničarskih do brdskih terena, od zahtjevnih do laganih staza, u ovom dijelu Hrvatske svatko će naći nešto za sebe.

Odlučite li se na put u Slavoniju na dva kotača, a niste sigurni jeste li spremni na toliki put, dobro je znati da svaki vlak koji vozi iz Osijeka za Zagreb prima bicikl.

Dok je turistima lijep način razonode i aktivnog turizma, bicikl je Slavoncima omiljeno prijevozno sredstvo. Vole ga sve generacije, voze ga na tržnicu, u trgovinu, na posao, kad idu u posjet susjedima... Tu je bicikl oduvijek bio u modi. //

4 ***Dabrova biciklistička staza na Virovitičkim ribnjacima*** / MARTIN ČOTAR

4

6

7

Život na sla

vonski način

FOTO / NINA ĐURĐEVIĆ

1

2

Nova dimenzija odmora

Opušten život u prirodi, čisti zrak, zdrava hrana, aktivan odmor, običaji na koje se lako naviknuti, druženje s domaćinima... Zvuči kao vrlo učinkovita antistresna terapija. Takav je život na slavonskom selu, a u plodnoj ravnici sela ima koliko vam duša želi.

Ako ste sportaš ili rekreativac, uživat ćete u aktivnostima poput šetnje, trčanja, biciklizma, jahanja... Ako ste gurman, odmor na selu za vas će biti pravi doživljaj. Jest ćete zdravo, svježe, sezonsko, bez grižnje savjesti i s apetitom, jer boravak na svježem zraku uvijek napravi svoje. Ako ste ljubitelj vina, tu ćete otkriti svoje carstvo, družit ćete se s vinarima, izmijeniti iskustva, doznati sve o autohtonim sortama, dobit ćete pravu malu degustacijsku radionicu u izvornom ambijentu.

Bizovačke toplice sa slanom i mineralima bogatom vodom, *koja je s 96 Celzijevih stupnjeva toplija od bilo koje termalne vode, poznato su slavonsko lječilište. Dok se odmarate u Bizovcu, otkrijte što je kandžijanje, banga, čočak ili šinter na Olimpijadi starih sportova u Brođancima.*

1 ***Snaša*** / CULSPERIENCE BY MIRKO CZUKOR | *2, 5* ***Karanac*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *3* ***Snaša*** / SINIŠA UŠTULICA | *4* ***Suza - Asztalos keramika*** / NINA ĐURĐEVIĆ | *6* ***Stara Kapela*** / SAŠA PJANIĆ

6

Poželite li se uključiti u tradicijski način života, i to je moguće. Usavršit ćete znanje u pripremi zimnice ili slastica i najfinijih kolača poput salenjaka, ukrasit ćete svoju prvu tikvicu, napraviti svoj prvi zlatovez, zapjevati s tamburašima... Možda isplivaju i neki talenti za koje niste ni znali da ih imate. U svakom slučaju, dobro ćete se odmoriti, steći ćete prijatelje, doživjeti posve novo iskustvo i, što je najvažnije, napuniti baterije za nove životne izazove.

Od zapada prema istoku Slavonije uživat ćete u prostranstvu i ljepoti ruralnog prostora: poučne ceste, eko-etno sela, salaši, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, turistička seljačka gospodarstva, hoteli, rančevi, obiteljske vinarije, planinarski domovi, lovačke kuće... Bezbroj je načina za uživanje!

Kamp u Garčinu, moderna ekološki uređena i *pet friendly* kamp-odmorišta u Požegi i Velikoj te baranjski kampovi u Kopačevu i Suzi sjajan su odabir za ljubitelje mira i tišine koji traže nova iskustva i novu dimenziju odmora. Tu ćete ponovno pronaći sebe i uživati opuštajući se u netaknutoj prirodi. //

3

4

5

Autentično, izvorno, gostoljubivo...

Sve što uspijeva na području Pustare Višnjica možete kušati u restoranu na imanju. Ovo imanje nedaleko od Slatine nositelj je titule EDEN – Europske destinacije izvrsnosti. Pitoma ravnica između obronaka Papuka i rijeke Drave pruža sve što vam je potrebno za opuštanje i aktivan odmor. Tu možete timariti konje, jahati, pomagati u štali, hraniti jelene, voziti bicikl, pješačiti tematskim putovima, voziti se kočijom, vrtlariti, sudjelovati u gastronomskoj ili slikarskoj radionici...

Na polovini puta između Nove Gradiške i Slavonskog Broda eko-etno selo Stara Kapela pravo je otkriće za sve ljubitelje ruralnog turizma. Tradicionalna slavonska arhitektura, stare škrinje, namještaj, stare tkanine i narodne nošnje vratit će vas u prošlost, a neodoljiva priroda s 13 kilometara pješačko-biciklističkih staza s uređenim odmorištima i replikama starih čardaka – vidikovaca poziva na istraživanje. »

1

Možda ste već primijetili da u Slavoniji nema granice između urbanog i ruralnog, sve se nekako isprepleće i sjedinjuje, pa bi vam se zbog načina života ili ambijenta u središtu nekog slavonskog grada moglo učiniti da ste na selu. Jedan je od takvih gradova i Županja na obali Save, grad jedinstvene seoske arhitekture i sjajna polazišna točka za uživanje u najboljem što nudi slavonski ruralni prostor. Krenete li iz njezina središta Cestom zlatne niti, uživat ćete u ljepoti okolnih mjesta: Štitara, Babine Grede, Kruševice, Cerne, Šiškovaca, Gradišta, Bošnjaka, Drenovaca i Vrbanje. Otkrit ćete zaboravljene običaje, tradicionalnu eno-gastro ponudu, vrhunske rukotvorine, stare zanate i, što je još važnije, družit ćete se s gostoljubivim domaćinima na njihovim gospodarstvima.

Etnoselo Karanac ne privlači samo finim okusima i dobrim vinima nego i tradicionalnim načinom života. Tu se možete voziti u zaprežnim kolima, spavati u autentičnim sobama s pogledom na kokošinjac, prošetati Ulicom zaboravljenog vremena i uživati u miru i tišini pravog baranjskog sela. //

*Otok na istoku Slavonije poznat je po **jedinoj očuvanoj suvari na jugoistoku Europe.** Danas svjetski raritet i spomenik najviše kategorije, nekada je ovaj mlin na konjski pogon bio nezaobilazni dio života slavonskog sela.*

*1 **Štagalj, Oprisavci** / SAŠA PJANIĆ | 2 **Franjevački samostan, Cernik** / ALEN VRLAZIĆ | 3 **Crkva sv. Petra i Pavla, Topolje** / SERGIO GOBBO*
*4 **Aljmaš** / FILIP BEUSAN | 5 **Gospa od Suza, Pleternica** / FILIP BEUSAN | 6 **Crkva sv. Nikole, Pleternica** / FILIP BEUSAN*
*7 **Crkva Pohođenja Blažene Djevice Marije, Voćin** / BOJAN HARON MARKIČEVIĆ | 8 **Crkva Pohođenja Blažene Djevice Marije, Voćin** / SAŠA PJANIĆ*

Neraskidivi dio života

Samo dvije godine nakon što je u Siracusi na Siciliji 1953. reljefni kip Gospe plakao četiri dana, u Pleternici je održana prva devetnica Gospi od Suza, a posljednje večeri s upaljenim svijećama krenula je procesija. Od tada misne večeri ispunjene mirom i blagoslovom svake godine okupljaju vjernike iz čitave regije, a pedeset godina nakon prve procesije Pleternica je proglašena marijanskim svetištem Gospe od Suza.

Aljmaš je još od 1704. poznato marijansko svetište, koje svake godine u vrijeme blagdana Velike Gospe posjeti više od stotinu tisuća hodočasnika. Moderna crkva Gospe od Utočišta na obali Dunava u obliku labuda izgrađena je na mjestu stare crkve do temelja srušene u Domovinskom ratu.

2

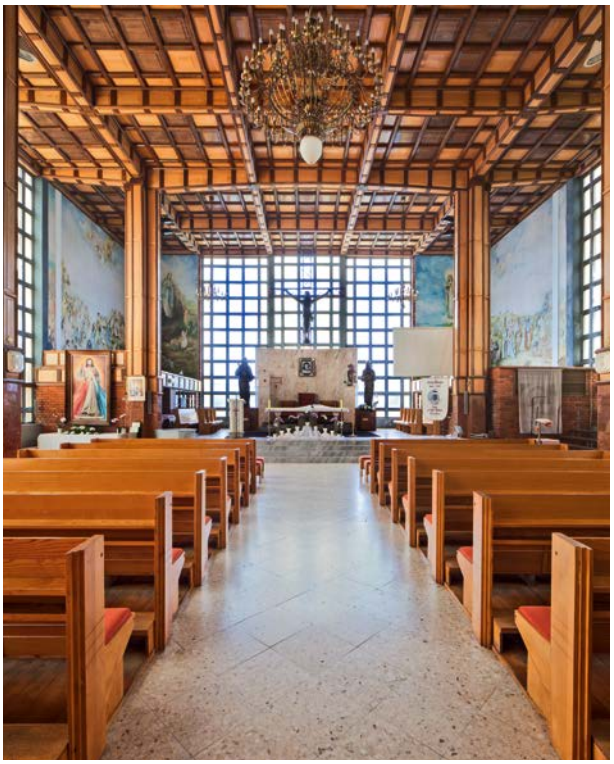

4

5

6

oblicima, a najviše ih je iz srednjovjekovnog razdoblja. One u selima Brodskog Posavlja – Slavonskom Kobašu, Bebrini, Dubočcu i Novoj Kapeli, reprezentativni su primjeri baroka i rokokoa, a u istom stilu građena je i monumentalna crkva sv. Petra u Cerniku.

Pobožnost i vjera Slavonaca ne odražava se samo u bogatoj sakralnoj baštini nego i u načinu života i običajima, a osobito je lijepo u ovom dijelu Hrvatske u vrijeme blagdana poput Uskrsa i Božića. U to vrijeme uživat ćete u raskošnom folkloru i još bogatijoj trpezi, jer je vjera osobito u ruralnom dijelu Slavonije neraskidivi dio svakodnevice. //

7

3

Svetište Majke dobre nade u Šumanovcima poznato je još i kao Skrovita Gospa Šumanovačka. Vjernici svjedoče kako se na ovom mjestu više od 650 godina događaju čuda, od kojih su neka prerasla u legendu, poput ozdravljenja slijepe djevojke koja se umila vodom iz bunara pokraj svetišta.

Ono što je Lourdes za Francusku, Ilača je za Slavoniju. Od kada se 1865. na mjestu današnje kapelice iznenada pojavio izvor vode i iste večeri ukazao lik Gospe, tisuće hodočasnika iz Slavonije i Hrvatske dolaze posjetiti ovo čudesno svetište.

Uz plodna polja i poljske putove, uz rijeke, na raskrižjima, u naseljima, na udaljenim grobljima, u stoljetnim šumama – Slavonija je prepuna znamenja vjere i pobožnosti. U dugoj povijesti na istoku Slavonije crkve su ostale u originalnim

U selu Lovčić nedaleko od Slavonskog Broda nalazi se crkvica sv. Martina iz 1167., crkva sv. Bartola u Novim Mikanovcima na istoku Slavonije danas je najpoznatija po kosom tornju, crkva sv. Petra i Pavla u Topolju po tome što nema toranj, ***a crkva Pohođenja Blažene Djevice Marije u Voćinu po hodočašću obitelji s djecom u kolovozu.***

8

Lista predstavništva Hrvatske turističke zajednice

Hrvatska Turistička Zajednica
Iblerov trg 10/IV, 10000 Zagreb, Hrvatska
tel.: +385 (0)1 4699 333
faks: +385 (0)1 4557 827
e-pošta: info@htz.hr
mrežna stranica: www.hrvatska.hr
www.facebook.com/croatia.hr
www.youtube.com/croatia
issuu.com/croatia.hr

***Kroatische Zentrale für Tourismus** / Österreich*
e-pošta: office@kroatien.at
mrežna stranica: at.croatia.hr

***Kroatische Zentrale für Tourismus** / Deutschland*
Frankfurt/M
e-pošta: info@visitkroatien.de
mrežna stranica: de.croatia.hr

***Kroatische Zentrale für Tourismus** / Deutschland*
München
e-pošta: office@visitkroatien.de
mrežna stranica: de.croatia.hr

***Ente Nazionale Croato per il Turismo** / Italia*
e-pošta: info@enteturismocroato.it
mrežna stranica: it.croatia.hr

***Chorvatské turistické sdružení** / Česká republika*
e-pošta: info@htz.cz
mrežna stranica: cz.croatia.hr

***Chorvátske turistické združenie** / Slovenská republika*
e-pošta: info@htz.sk
mrežna stranica: sk.croatia.hr

***Horvát Idegenforgalmi Közösség** / Magyarország*
e-pošta: info@htz.hu
mrežna stranica: hu.croatia.hr

***Office National Croate de Tourisme** / France*
e-pošta: info@croatie-tourisme.fr
mrežna stranica: fr.croatia.hr

***Croatian National Tourist Office** / United Kingdom*
e-pošta: info@croatia-london.co.uk
mrežna stranica: gb.croatia.hr

***Croatian National Tourist Office** / USA*
e-pošta: info.US@croatia.hr
mrežna stranica: us.croatia.hr

***Croatian National Tourist Office** / USA*
Los Angeles
e-pošta: la.office@visit-croatia.org
mrežna stranica: us.croatia.hr

***Chorwacka Wspólnota Turystyczna** / Polska*
e-pošta: info@visitcroatia.pl
mrežna stranica: pl.croatia.hr

***Kroatiska Turistbyrån** / Sverige*
e-pošta: info.se@croatia.hr
mrežna stranica: se.croatia.hr

***Kroatisch Nationaal Bureau Voor Toerisme** / Nederland*
e-pošta: nl@infocroatia.net
mrežna stranica: nl.croatia.hr

***Kroatische Nationale Dienst voor Toerisme – Office National Croate du Tourisme** / België – Belgique*
e-pošta: info@visitcroatia.be
mrežna stranica: be.croatia.hr

***Хорватское туристическое сообщество** / Russia*
e-pošta: htzmoskva@mail.ru
mrežna stranica: ru.croatia.hr

***Hrvaška turistična skupnost** / Slovenija*
e-pošta: info@hts-slovenija.si
mrežna stranica: si.croatia.hr

크로아티아 관광청 서울사무소 */ South Korea*
e-pošta: info@visitcroatia.kr
mrežna stranica: www.croatia.hr

克罗地亚国家旅游局上海代表处 */ China*
e-pošta: info@cntbsh.cn
mrežna stranica: www.croatia.hr

Lista županijskih turističkih zajednica klastera Slavonija

Turistička zajednica Brodsko-posavske županije
Petra Krešimira IV. 1, 35000 Slavonski Brod
tel.: +385 (0)35 408 393
e-pošta: info@tzbpz.hr
mrežna stranica: www.tzbpz.hr

Turistička zajednica Virovitičko-podravske županije
Trg Ljudevita Patačića 1, 33000 Virovitica
tel.: +385 (0)33 726 069
e-pošta: ured@tzvpz.hr
mrežna stranica: www.tzvpz.hr

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Županijska 7, 34000 Požega
tel.: +385 (0)34 290 262
e-pošta: kontakt@visitslavonia.hr
mrežna stranica: www.visitslavonia.hr

Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije
Glagoljaška 27, 32100 Vinkovci
tel.: +385 (0)32 338 425
e-pošta: visit@vukovar-srijem.eu
mrežna stranica: www.visitvukovar-srijem.com

Turistička zajednica Osječko-baranjske županije
Županijska 4, 31000 Osijek
tel.: +385 (0)31 214 852
e-pošta: info@tzosbarzup.hr
mrežna stranica: www.visitslavoniabaranja.com

Impressum

Izdavač: Hrvatska turistička zajednica

Koncept i dizajn: Vedrana Knez, Oprara

Tekst: Alma Radoš

Lektura i korektura: Stentor, Zagreb

Fotografije:
Advert&Efekt Media / Alan Čaplar / Aleksandar Gospić / Alen Vrlazić
Ante Vučemilović / Bojan Haron Markičević / Boris Štajduhar / Božidar Prezelj
Culsperience By Mirko Czukor / Dario Njavro / Denis Despot / Dražen Bota
Efekt Media / Exe Produkcija / Filip Beusan / Goran Conjar Goran Saletto
Goran Šafarek / Igor Šeler / Ivan Darko Grlica / Ivan Ripić / Ivo Pervan
Julien Duval / Krume Ivanovski / Lucija Župančić / Lux Produkcija by Marko Banić
Maja Danica Pečanić / Mario Hlača / Mario Romulić & Dražen Stojčić
Marko Vrdoljak / Martin Čotar / Matija Šćulac / Matija Turkalj / Mirjana Pjevac
Miroslav Šlafhauzer / Mladen Božičković / Nenad Milić / Nina Đurđević
Samir Kurtagić / Saša Pjanić / Sergio Gobbo / Siniša Uštulica / Tatjana Arnold Sabo
Zoran Jelača / Zvonimir Tanocki / TZ Brodsko-posavske županije
TZ Osiječko-baranjske županije / TZ Požeško-slavonske županije
TZ Virovitičko-podravske županije / TZ Vukovarsko-srijemske županije
TZG Vinkovci

Karta: Robert Bregant

Realizacija: Vedrana Knez, Oprara

Tisak: Kerschoffset, Zagreb

Godina: 2022.

Izdavač ne jamči apsolutnu točnost ovdje objavljenih informacija i ne snosi odgovornost uslijed eventualne netočnosti ili promjene tih informacija.

FOTO / MARIO ROMULIĆ & DRAŽEN STOJČIĆ

HUNGARY
SERBIA
BOSNIA AND HERZEGOVINA
PÉCS
SZIGETVÁR
SZENTLŐRINC
MOHÁCS
BÓLY
SILKÓS
HARKÁNY
SELLYE
BARCS
Mura - Drava - Dunav
World Biosphere Reserve
Terezino Polje
Dubošević
BEZDAN
BAJMOK
STARA MORAVICA
ČONOPLJA
KLJAJIĆEVO
SOMBOR
SIVAC
CRVENKA
KULA
RUSKI KRSTUR
APATIN
Kopački rit
Ramsar Site
ODŽACI
PIVNICE
BAČ
BAČKA PALANKA
ILOK
Ilok II.
Principovac
Principovac II.
ŠID
BOGATIĆ
BADOVINCI
BIJELJINA
KUZMIN
LAĆARAK
VUKOVAR
Vučedol Culture Museum Vučedol
Danube Islands of Vukovar
VINKOVCI
ĐAKOVO
OSIJEK
ŽUPANJA
NAŠICE
SLAVONSKI BROD
POŽEGA
PLETERNICA
VIROVITICA
BJELOVAR
PITOMAČA
ĐURĐEVAC
DARUVAR
GRUBIŠNO POLJE
SLATINA
DONJI MIHOLJAC
BELIŠĆE
VALPOVO
BELI MANASTIR
DARDA
TENJA
ČEPIN
ANTUNOVAC
BIZOVAC
JOSIPOVAC
VIŠNJEVAC
PETRIJEVCI
ĐURĐENOVAC
ČAČINCI
ORAHOVICA
PAKRAC
LIPIK
NOVSKA
NOVA GRADIŠKA
GRADIŠKA
STARA GRADIŠKA
OKUČANI
SUHOPOLJE
ST. PETROVO SELO
SIBINJ
PODVINJE
BRODSKI STUPNIK
BRODSKI VINKOVCI
SLAVONSKI BROD
ŠAMAC
SLAVONSKI ŠAMAC
GUNJA
BRČKO
NIJEMCI
TOVARNIK
ILOK
BOROVO
TRPINJA
ANTUNOVAC
ERNESTINOVO
BOBOTA
LASLOVO
VUKA
VOĐINCI
IVANKOVO
JARMINA
STRIZIVOJNA
VRPOLJE
ANDRIJAŠEVCI
PRIVLAKA
GRADIŠTE
OTOK
NUŠTAR
BRŠADIN
MIRKOVCI
ROKOVCI
RETKOVCI
PIŠKOREVCI
BUDROVCI
MIKANOVCI
STARI PERKOVCI
DONJI ANDRIJEVCI
GUNDINCI
BABINA GREDA
ŠTITAR
SARVAŠ
ALJMAŠ
ERDUT
BIJELO BRDO
DALJ
BRIJEST
BRIJEŠĆE
LIVANA
ČEPIN
IVANOVAC
VLADISLAVCI
BEKETINCI
BATINA
BRANJINA
POPOVAC
KNEŽEVI VINOGRADI
ZLATNA GREDA
ČEMINAC
KOZARAC
GRABOVAC
KOZJAK
TIKVEŠ
LUG
ŠVAJCARNICA
PODUNAVLJE
MECE
BILJE
KOPAČEVO
KOPAČKI RIT
JAGODNJAK
N. ČEMINAC
BISTRINCI
PODGAJCI PODRAVSKI
SV. ĐURAĐ
BARANJSKO PETROVO SELO
PETLOVAC
ŠEĆERANA
BRANJIN VRH
KARANAC
GAJIĆ
PODOLJE DRAŽ
TOPOLJE
ZMAJEVAC
SUZA
HILL BANSKO BRDO
BATINA
DUNAV
DRAVA
SAVA
BOSNA
ORLJAVA
PAKRA
VELIKA
KAPTOL
VETOVO
KUTJEVO
JAKŠIĆ
VIDOVCI
KUZMICA
GRADAC
SOKOLOVAC
SOVSKO LAKE
SOVSKI DOL
MIGALOVCI
RUŠEVO
ČAGLIN
LONDŽA
JEZERO LAPOVAC
JEZERO BOROVIK
JEZERO JOŠAVA
DAKOVO
ĐAKOVAČKI MAJAR
ĐAKOVAČKA SATNICA
ĐAKOVAČKI SELCI
ĐAKOVAČKA KUŠEVAC
VIŠKOVCI
GAŠINCI
KEŠINCI
LEVANJSKA VAROŠ
SLOBODNA VLAST
TRNAVA
BRČINO
KLOKOČEVIK
ŠUŠNJEVCI
LAPOVCI
KAZNICA
BIŠKUPCI
TRNOVAC
TRENKOVO
TORANJ
MIHALJEVCI
ORLJAVAC
PASIKOVCI
FERKOVAC
KULA
N. LJESKOVICA
ČAGLIN
GRABARJE
CEROVAC
SESVETE
ERNOVCI
DERVIŠAGA
ČAMINA
TROJSTVENI MARKOVAC
ŠANDROVAC
KAŠIJAVAC
PRESPA
BREZOVAC
GALOVAC
SEVERIN
LASOVAC
BAČKOVICA
BILOGORA
POLUM
BULINAC
NEVINAC
ZRINSKA
TOPOLOVICA
V. PISANICA
N. RAČA
G. KOVAČICA
V. GRĐEVAC
ORLOVAC
LONČARICA
V. BARNA
N. PLOŠČICA
ŠIMIJANICA
PAVLOVAC
LADISLAV
V. TRNOVITICA
V. ZDENCI
HERCEGOVAC
V. PAŠIJAN
PALEŠNIK
DIŠNIK
GAREŠNICA
BRESTOVAC
KAPELNA
CIGLENICA
KREŠTELOVAC
DEŽANOVEC
DOLJANI
TROJEGLAVA
ROGOŽA
KANIŠKA IVA
ULJANIK
BADLJEVINA
SIRAČ
VUKOVJE
ANTUNOVAC
GAJ
V. BANOVAC
OMANOVAC
ŠPANOVICA
POLJANA
MEDURIĆ
BANOVA JARUGA
PREKOPAKRA
KUSONJE
DOBROVAC
KORITA
D. ČAGLIĆ
N. SUBOCKA
BAIR
BRESTAČA
NOVSKA
PAKLENICA
RAJIĆ
BOROVAC
BROČICE
KRAPJE
JASENOVAC
KOŠUTARICA
MLAKA
USTICA
TANAC
GREDANI
VRBOVLJANI
G. BOGIĆEVCI
DRAGALIĆ
PRVČA
GORICE
IVA
PRAŠNIK
N. VAROŠ
ST. GRADIŠKA
MAČKOVAC
DOLINA
SIČICE
ORUBICA
DAVOR
SLAVONSKI KOBAŠ
ŠUMEĆE
BEBRINA
G. BEBRINA
TRNJANSKI KUTI
D. BEBRINA
KLAKAR
BARA DVORINA
SAVA
ŽIVIKE
LUŽANI
JELAS
PONDS
JELAS FIELD
BRODSKI DRENOVAC
BRODSKI STUPNIK
SI. BROD-ZAPAD
SI. BROD-ISTOK
MARSONIJA
I. PETRINJA
BILICE-ZMAJEVAC
SIBINJ
PODVINJE
BUKOVLJE TRNJANI
G. VRBA
RUŠĆICA
OPRISAVCI
GAJNA
SREDANCI
BABINA GREDA
VELIKA KOPANICA
ZOLJANI
V. KOPANICA
BERAVCI
BERAVA
RASTOVICA
ŽUPANJA
VIROVI
LOŽE
BOŠNJACI
SPAČVA
LIPOVAC
APŠEVCI
BAJAKOVO
RADIŠEVO
VRBANJA
SOLJANI
STUDVA
POSAVSKI PODGAJCI
DRENOVCI
STROŠINCI
RAJEVO SELO
GUNJA
ĐURIĆI
RAČINOVCI
ŠIROKO POLJE
SODOLOVCI
PUNITOVCI
GORJANI
POTNJANI
BRAĆEVCI
STROSSMAYEROVAC
RAZBOJIŠTE
PODGORAČ
BEKTEŽ
BOROVIK
DRENJE
KORITNA
SEMELJCI
MARKUŠICA
PODRINJE
GABOŠ
OSTROVO
CERIĆ
MARINCI
BOGDANOVCI
NEGOSLAVCI
PETROVCI
OVČARA
SOTIN
OPATOVAC
MIKLUŠEVCI
TOMPOJEVCI
BOKŠIĆ
SARENGRAD
LOVAS
ORLOVIK
ĐELETOVCI
BANOVCI
KOMLETINCI
PODGRAĐE
LIPOVAC
ŠARENGRAD
BAPSKA
ILAČA
KUNJEVCI
ŽIVINAC
SLAVKOVCI
BOŠNJACI
BRČKO
Papuk
European Geopark
Sokoline
Turjak - Mališčak - Plis - Lapjak
Velika
Sekulinačke planine
Jankovac
Forest Muški bunar
Novska Creek
Aquae Ballisae
Petrov vrh
Trešnjevica Quarry
Rupnica
Lisičine
Čeralije
Mikleuš
Čačinci
Humijani
Bukvik
Đurđenovac
Beljevina
Klokočevci
Velimirovac
Ferićanci
D. Motičina
Martin
Markovac Našički
Vukojevci
Jelisavac
Niza
Koška
Brodnaci
Čepinski Martinci
Čepin
Čokadinci
Poganovci
Lug Subotički
Breznica Našička
Budimci
Podgorač
Punitovci
Strossmayerovac
Gorjani
Potnjani
Braćevci
Razbojište
Široko Polje
Sodolovci
Koritna
Semeljci
Markušica
Podrinje
Gaboš
Ostrovo
Cerić
Marinci
Bogdanovci
Petrovci
Ovčara
Negoslavci
Sotin
Opatovac
Miklušević
Tompojevci
Bokšić
Sarengrad
Lovas
Orolik
Đeletovci
Banovci
Komletinci
Podgrađe
Lipovac
Apševci
Bajakovo
Kuzmin
Laćarak
Radišević
Vrbanja
Soljani
Posavski Podgajci
Drenovci
Strošinci
Rajevo Selo
Gunja
Đurići
Račinovci
Brčko
Bijeljina
Badovinci
Bogatić
Ilok
Tovarnik
Šid
Nijemci
Vukovar
Vinkovci
Đakovo
Osijek
Županja
Našice
Slavonski Brod
Požega
Pleternica
Virovitica
Bjelovar
Pitomača
Đurđevac
Daruvar
Grubišno Polje
Slatina
Donji Miholjac
Belišće
Valpovo
Beli Manastir
Darda
Tenja
Čepin
Antunovac
Bizovac
Josipovac
Višnjevac
Petrijevci
Đurđenovac
Čačinci
Orahovica
Pakrac
Lipik
Novska
Nova Gradiška
Gradiška
Stara Gradiška
Okučani
Suhopolje
St. Petrovo Selo
Sibinj
Podvinje
Brodski Stupnik
Brodski Vinkovci
Slavonski Brod
Šamac
Slavonski Šamac
Gunja
Brčko
Nijemci
Tovarnik
Ilok
Borovo
Trpinja
Antunovac
Ernestinovo
Bobota
Laslovo
Vuka
Vođinci
Ivankovo
Jarmina
Strizivojna
Vrpolje
Andrijaševci
Privlaka
Gradište
Otok
Nuštar
Bršadin
Mirkovci
Rokovci
Retkovci
Piškorevci
Budrovci
Mikanovci
Stari Perkovci
Donji Andrijevci
Gundinci
Babina Greda
Štitar
Sarvaš
Aljmaš
Erdut
Bijelo Brdo
Dalj
Brijest
Briješće
Livana
Čepin
Ivanovac
Vladislavci
Beketinci
Batina
Branjina
Popovac
Kneževi Vinogradi
Zlatna Greda
Čeminac
Kozarac
Grabovac
Kozjak
Tikveš
Lug
Švajcarnica
Podunavlje
Mece
Bilje
Kopačevo
Kopački rit
Jagodnjak
N. Čeminac
Bistrinci
Podgajci Podravski
Sv. Đurađ
Baranjsko Petrovo Selo
Petlovac
Šećerana
Branjin Vrh
Karanac
Gajić
Podolje Draž
Topolje
Zmajevac
Suza
Hill Bansko brdo
Batina
Dubošević
Bezdan
Bačka Palanka
Ilok
Ilok II.
Principovac
Principovac II.
Šid
Nijemci
Tovarnik
Vukovar
Vučedol Culture Museum Vučedol
Danube Islands of

Gratis

HRVATSKA

Puna života